

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

Arviointikertomus 2020

LAPPEENRANNAN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA 11.5.2021

LAPPEENRANNAN KAUPUNGINVALTUUSTO 31.5.2021

Sisällys

1. Tarkastuslautakunnan toiminta.....	3
2. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely	5
3. Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden analyysi	6
3.1 Investointien toteutuminen	10
4. Lappeenranta 2033 -strategian toteutuminen vuonna 2020.....	11
5. Toiminnallisten vuositavoitteiden toteutuminen.....	14
6. Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisen arviointi	36
7. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	39
8. Konsernivalvonta	41
9. Henkilöstö.....	43
10. Yhteenveto.....	44

1. Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan päätehtävä on kuntalain 121 §:n mukaan valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisen arviointi kunnassa ja kuntakonsernissa. Lisäksi lautakunta arvioi, onko toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista. Muita tehtäviä ovat tilintarkastuksen järjestäminen, hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu sekä sidonnaisuuksien valvonta.

Valtuusto hyväksyy kuntalain 110 §:n mukaan toiminnan ja talouden tavoitteet talousarviossa ja -suunnitelmassa. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa korostuu kuntalaisen näkökulma. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan jäseninä ja heidän henkilökohtaisina varajäseninään ovat kertomusvuonna olleet:

JÄSENET	VARAJÄSENET
Lindh Tuula, pj.	Vahtokari-Sahari Tarja
Pulli Jarmo, vpj. 1.2.2020 saakka	Kurkela Matti
Arminen Antti, vpj. 27.4.2020 alkaen	
Auranen Johanna	Korpela-Taimela Aulikki
Herttuainen Teppo	Inkeroinen Juha
Lamminpää Kirsti	Järvinen Juha
Lehtonen Kullervo	Jokelainen Sami
Riutta Topi M.	Myllärinen Anneli
Ruokokoski Hannes	Juvonen Osmo
Virtanen Merja	Vepsäläinen Hannele

Tarkastuslautakunnan esittelijänä ja sihteerinä on toiminut tarkastuspäällikkö Anitta Vilkkö. Valtuuston valitsemana tilintarkastajana on toiminut BDO Auditor Oy ja päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut arviointivuonna 15 kertaa. Tarkastuslautakunnan työ on tapahtunut suunnitelmallisesti vuosille 2017 - 2020 hyväksytyyn arviointisuunnitelman mukaan. Arviointisuunnitelma on saatettu tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Vuoden 2020 arviointia varten on laadittu erillinen työohjelma.

Arviointikohteet ja niistä tilikauden aikana tehdyt tarkastushavainnot ja johtopäätökset on dokumentoitu tarkastuslautakunnan omissa sisäisissä työmuistioissa. Arviointikohteita koskevat keskeiset havainnot on nostettu tiivistetysti esille tässä arviointikertomuksessa.

Tarkastuslautakunnan jäsenet eivät ole osallistuneet sen toimialan, lautakunnan tai konserniyhteisön arviointiin, jonka jäseniä tai varajäseniä he ovat tai johon he ovat työ- tai virkasuhteessa.

Tilintarkastajan toiminta

Tilintarkastusta on suoritettu ennalta laaditun työsuunnitelman mukaan. Tarkastuslautakunnalle on annettu raportteja tilikauden aikaisen tarkastuksen havainnoista. Tarkastuslautakunnalle tehdään vuosittain kirjallinen yhteenvetoraportti myös sisäisen tarkastuksen toteutumisesta. Sisäinen tarkastus on toteuttanut kaupunginjohtajan vahvistaman työsuunnitelman mukaiset tarkastukset sekä yksittäisinä toimeksiantoina pyydyt tarkastukset ja selvitykset.

Arviointiprosessi ja tietolähteet

Tarkastuslautakunnan niin tilikauden aikaisessa arviointityössä kuin tässä arviointikertomuksessakin olevat havainnot, johtopäätökset ja kehittämissuositukset perustuvat tarkastuslautakunnan arviointityössään käyttämiin tietolähteisiin. Tietolähteitä ja tausta-aineistoja ovat mm.

- Lappeenranta 2033 -strategia
- Talousarvio 2020 ja taloussuunnitelma 2021 - 2022
- Tilinpäätös 2020
- Strategian toteutumisasiirportointi
- Osavuosisikatsaukset
- Tarkastuslautakunnan tilikauteen 2020 kohdistuvat haastattelut, haastatteluihin liittyvät arviointimateriaalit ja muu haastattelujen yhteydessä saatu arviointimateriaali
- Arviointikertomus 2019: keskeisimpien havaintojen ja niiden pohjalta tehtyjen kehittämissuositusten toteutuminen tilikauden 2020 aikana

Valtuuston asettamat sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet ovat kuntalain 121 §:n mukaisesti arvioinnin ensisijaisena lähtökohtana. Tarkastuslautakunnan tekemä arviointityö on suunnitelmallista ja jatkuvaa, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisen arvioinnin tekemisen ja lisäksi tilikausittaisiin painopistealueisiin syventymisen ja niiden esille nostamisen arviointikertomuksessa.

Tarkastuslautakunta myös valvoo, että edellisinä vuosina arviointikertomuksessa esille tulleeisiin havaintoihin ja niihin liittyviin kehittämissuosiin on reagoitu ja tarvittaviin korjauksiin toimenpiteisiin on ryhdytty. Kaupunginhallitus on antanut selvityksen valtuustolle arviointikertomuksen 2019 johdosta tehdyistä toimenpiteistä 7.9.2020.

Sidonnaisuuksien valvonta

Tarkastuslautakunta on sidonnaisuusrekisterin ylläpitäjä. Sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset käsiteltiin lautakunnassa 24.11.2020 ja ne toimitettiin edelleen valtuustolle tiedoksi 14.12.2020.

Tarkastuslautakunnan esitys kaupunginvaltuustolle

Kuntalain 121 §:n mukaan kaupunginhallituksen on annettava valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheita.

Tarkastuslautakunta esittää kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että kaupunginhallitus, lautakunnat ja muut tilivelvolliset ottavat huomioon arviointikertomuksessa esitetyt havainnot ja esittävät lokakuun 2021 loppuun mennessä valtuustolle, mihin toimiin niiden vuoksi on ryhdytty.

2. Edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintojen käsittely

Kaupunginhallitus antoi vastineen vuoden 2019 arviointikertomuksessa esitettyihin kysymyksiin. Kysymykset ja niihin saadut vastaukset on tiivistetysti kerätty taulukkoon. **Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaikkiin kysymyksiin on saatu tarpeellinen ja asianmukainen vastine.**

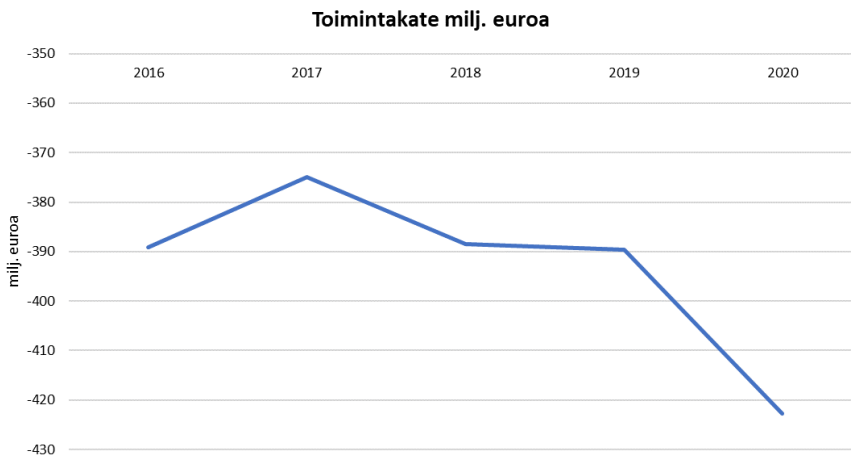
Havainto/kysymys	Hallituksen vastine keskeisiltä osin
Mitä positiivisia vaikutuksia saavutetaan korjaamatoiminnan ulkoistamisesta ja millaisia vaikutuksia Kadut ja ympäristö -vastuualueen irtisanomisilla on palvelutuotantoon jatkossa?	<p>Uusilla terveillä tiloilla on ollut positiivinen vaikutus uusien toimintatapojen käyttöönottoon ja henkilöstön työhyvinvointiin, yhteishenkeen ja työtehoon. Vuokra on pienempi. Ratkaisu auttoi kaupungille tilan vuokrannutta yritystä selviämään taloudellisista vaikeuksista. Kaupungin tiloihin saatiin vastaavasti uusi vuokralainen. Muutos sai kahden yrityksen ja kaupungin välille win-win-win tilanteen. Sillä, että korjaukset ostetaan nykyisin yksityisistä yrityksistä ei ole vaikutusta kaupungin palvelutuotantoon.</p> <p>Katujen kunnossapidon irtisanomisilla ei ole vaikutusta palvelutuotantoon. Katujen kunnossapidon henkilöstön osalta mitoituksella on perusteella, että työtä on ympäri vuoden. Järjestely on ehkä vaikuttanut siihen, että työn suorittamisen kokonaisaika on lyhennyt, mikä on parannus palvelutuotantoon.</p>
Kuntastrategiassa tulee lain mukaan ottaa huomioon omistajapolitiikka. Tarkastuslautakunta kysyy, minkä vuoksi Lappeenrannan kaupungilla ei ole vahvistettuja omistajapolitiittisia periaatteita?	Konserniohjeessa on linjattu omistajaohjauksen ja konserniyhteisöjä koskevia periaatteita. Omistajaohjausryhmä on päättänyt työryhmän asettamisesta valmistelemaan kaupungin omistajapolitiikan periaatteet käsiteltäväksi kaupungin strategian päivityksen yhteydessä ja tarvittaessa erikseen. Lähtökohtana on, että seuraavassa strategiapäivityksessä valtuusto määrittelee tai soveltuvin osin tarkentaa Lappeenrannan omistajapolitiikan tavoitteita. Konserniyhtiöitä kuullaan työryhmän valmistelun yhteydessä.
Miksi asiakkaan palveluun käytetty aika ja hukkatyöhön käytettävät henkilötyövuodet on asetettu strategian päämittareiksi, kun hukkatyöhön sekä asiakkaan palveluun käytettyä aikaa ei ole voitu kuitenkaan selvittää luotettavasti ja/tai tarkoituksenmukaisella tavalla kustannustehokkaasti?	Strategiavalmistelussa lähtötasoa ao. mittareiden osalta ei voitu kustannustehokkaasti selvittää strategian hyväksymisen yhteydessä. Vuoden 2020 talousarviossa tunnistettiin sekä asiakkaan palveluun käyttämän ajan ja hukkatyöhön kuluviin henkilötyövuosien mittaamiseen liittyvät vaikeudet. Mittareiden lähteet tarkennettiin siten, että asiakkaan käyttämän ajan ja hukkatyön puolittaminen tavoitellaan erikseen valituissa, mitattavissa olevissa prosesseissa. Tarkemman tason toteutusseuranta on mahdollista strategian seurantalvelussa, johon tarkastuslautakunnalla ja kaupungin luottamushenkilöillä on pääsy.
Sairauspoissaolojen vähentymistä mitaava tavoite on laskenut lähtötilanetta heikommalle tasolle. Mitä toimenpiteitä voidaan tehdä, jotta sairauspoissaolot eivät lisääntyisi?	Kaupunki on ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin, joiden perusteella oletus on, että sairauspoissaolot kääntyvät laskuun. Tärkeimmät toimenpiteet liittyvät työterveyttä ylläpitävän toiminnan kehittämiseen. Työterveyshuoltopalveluiden tuottajan vaihtuminen on nopeuttanut vastaanotolle pääsemistä. Kaikki syksyn 2019 esimiesvalmennuksen moduulit kytkeytyivät työkykyjohtamiseen. Kaupunki on jalkauttanut uudistetun aktiivisen tuen ja korvaavan työn mallin sekä etätyöohjeet.
Strategiakaudella hyvinvointi- ja sivistystoimialan kehittämissuunnitelmassa keskeisenä painopisteenä on mm. itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, joka on edelleen kasvanut. Tarkastuslautakunta kysyy, mistä asia voi johtua?	Kasvu voi johtua monista eri tekijöistä. Hyvinvointiin ja yksinäisyyden kokemukseen vaikuttavat perhe, koulu, muu kasvu-ympäristö ja yhteiskunnassa tapahtuvat asiat. Ei-toivottu yksinäisyys on merkittävä hyvinvoinnin ja terveyden uhkatekijä. Yksinäisyyden kokemukseen vaikuttavat monet sosiaaliset, psyykkiset, fyysiset, sekä ympäristötekijät. Varhaiskasvatuksessa ja koulussa yksinäisyyteen voidaan puuttua tukemalla lasten ja nuorten välisiä sosiaalisia suhteita. Mielen hyvinvointi, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, lasten ja nuorten huomioiminen ja osallistaminen, sosiaalisten kontaktien ja verkostojen mahdollistaminen ovatkin keskeisiä painopisteitä lasten ja nuorten palveluiden toiminnassa. THL:ltä on pyydetty tarkempaa erittelyä kouluterveyskyselyn tuloksista, jotta voidaan tarkemmin analysoida ja tutkia.
Onko osaamisstrategia valmistunut ja miten varmistetaan henkilöstön jatkuva kehittäminen ja kehittyminen?	Strategialuonnos on valmistunut alkuvuonna 2020, mutta sen yhteistoiminnallinen käsittely on viivästynyt koronakriisin vuoksi. Vaikka osaamisstrategia on vielä luonnosvaiheessa, sen mukaisia toimenpiteitä on jo järjestetty.

3. Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden analyysi

Kaupunki päätyi jälleen ylijäämaiseen tulokseen, vaikka tuotoissa ja kuluissa tapahtui tilikaudella isoja negatiivisesti vaikuttavia muutoksia. **Toimintatuottojen** kertymä oli edelliseen vuoteen nähden heikko. Keskeisimmin tähän vaikutti omaisuuden myyntituottojen edellistä vuotta 6,3 miljoonaa euroa pienempi kertymä (vuonna 2019 toteutettiin Lappeenrannan kaupungin ja Lappeenrannan Energia Oy -konsernin välinen vesihuoltoverkoston osien omistusjärjestely, mikä tuotti kertaluonteisen kirjanpidollisen myyntivoiton). Tuottoja kertyi 39,6 milj. euroa, mikä oli 6,4 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Korona osaltaan sulki toimintaa.

Toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta yhteensä 26,5 milj. eurolla. Toimintakulut olivat yhteensä 463,1 milj. euroa, kun edellisvuonna ne olivat 436,6 milj. euroa. Palvelujen ostoissa oli 7,3 %:n kasvu. Kasvu tuli asiakaspalvelujen ostoista, joka koostui pääosin Eksoten maksuosuudesta. Eksoten maksuosuuteen jouduttiin kirjaamaan 15 miljoonan euron pakollinen varaus palkkaharmonisointiin liittyvien takautuvien palkkasaatavien vuoksi eli kyseessä on kertaluonteinen erä.

Toimintakate kuvaa toimintakulujen ja -tuottojen välistä erotusta, joka kunnallistaloudessa on aina miinusmerkkinen, koska verotulot ja valtionosuudet esitetään tuloslaskelmassa vasta toimintakatteen jälkeen. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verorahoituksella (verotulot ja valtionosuudet).

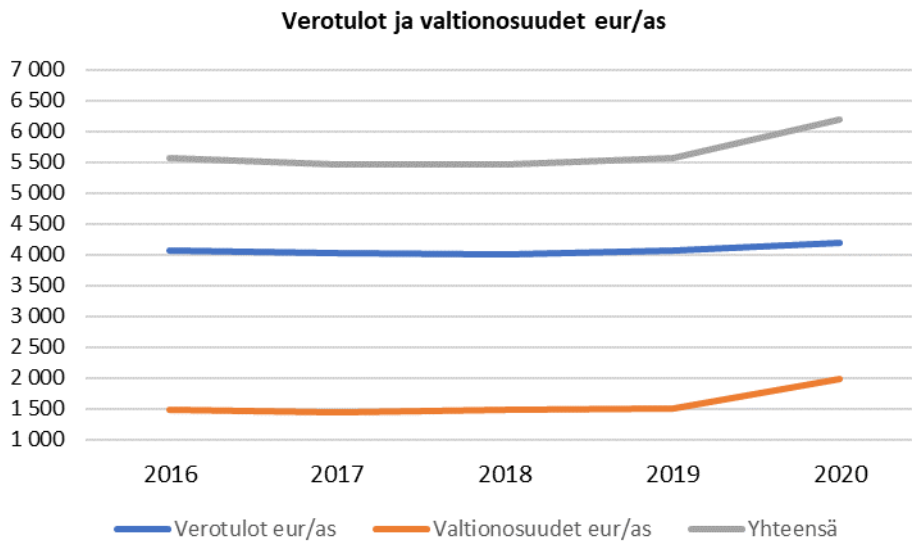

Kuvio 1. Toimintakatteen kehitys kaupungissa vuosina 2016 - 2020.

Vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan kaupungin toimintakate laski edellisvuodesta. Toimintakate oli -422,7 milj. euroa.

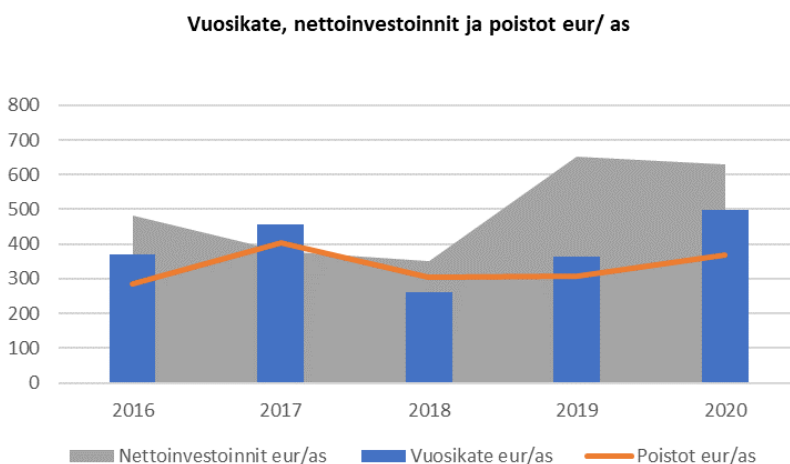
Verotulot ja **valtionosuudet** kasvoivat edellisvuodesta, mikä oli tyypillistä kaikille kunnille valtion tukiessa niitä merkittävästi koronan vuoksi. Verotulojen kertymä oli 305,2 milj. euroa (2019 kertymä oli 295,6 milj. euroa). Valtionosuuksia kertyi reilusti enemmän kuin edellisvuonna, kertymä oli yhteensä 144,5 milj. euroa (109,9 milj. euroa vuonna 2019).

Vuonna 2020 **väestö** kasvoi muuttoliikkeen seurauksena 45 asukkaalla väestömäärän ollessa vuoden lopulla 72 662 asukasta (lopullinen tieto). Muutama aiempi vuosi on ollut väestönkehityksen kannalta huono.

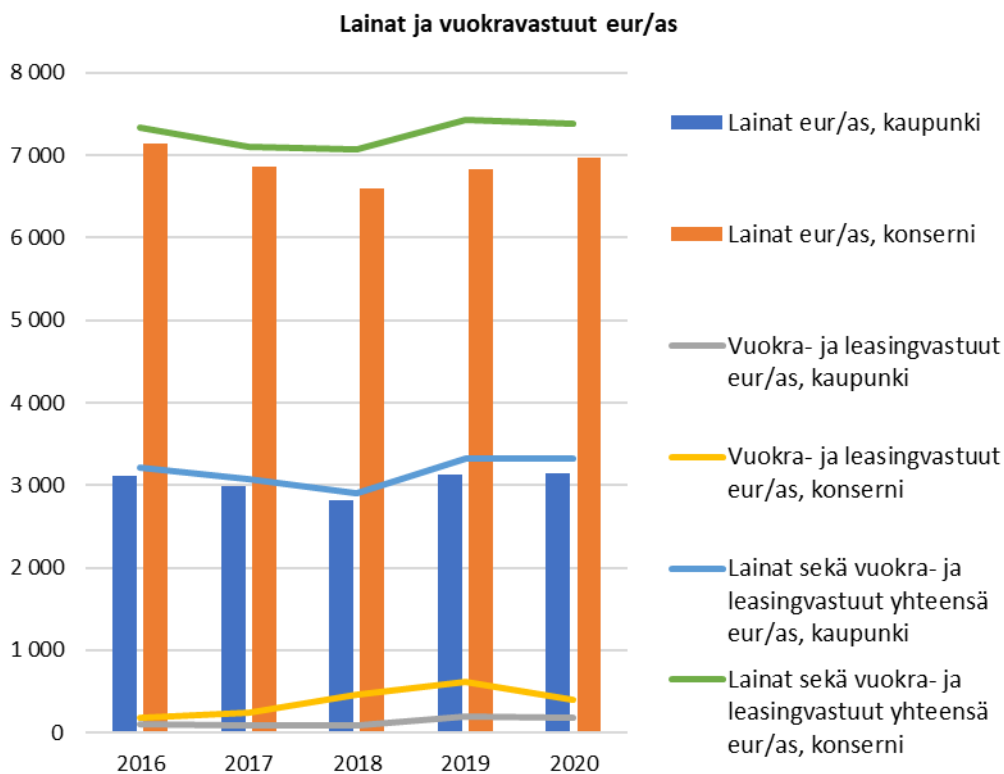
Kuvio 2. Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys 2016 - 2020, euroa/asukas

Vuosikate osoittaa kunnan tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Vuosikatetta heikensi 16,9 miljoonan euron pakolliset varaukset. Seuraavassa kuviossa näkyy, miten vuosikate on kattanut poistot vuodesta 2016 lähtien. Vuonna 2020 vuosikate asukasta kohden oli 499 euroa, mikä kattoi poistot (poistot 368 euroa/asukas). Investointeihin käytettiin 630 euroa/asukas, mikä oli hieman vähemmän kuin edellisellä tilikaudella.

Kuvio 3. Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot 2016 - 2020, euroa/asukas

Kaupungin osalta asukasta kohden laskettu **lainakanta** kasvoi yhdeksällä eurolla. Lainaa oli 31.12.2020 yhteensä 3 137 euroa/asukas. Konsernissa lainamäärä per asukas kasvoi 6 975 euroon/asukas (vuonna 2019 yht. 6 823 euroa/asukas).

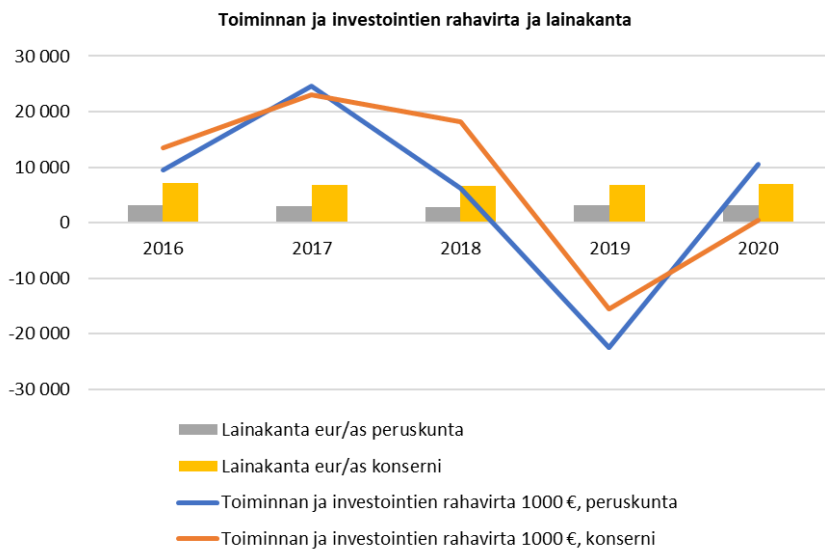

Kuvio 4. Lainat ja vuokravastuut kaupungissa ja konsernissa 2015 - 2019

Edellisessä kuviossa näkyy, miten **lainojen** ja **vuokra- ja leasingvastuiden** määrä on kehittynyt. Vastuut ja lainat asukasta kohden laskivat edellisestä tilikaudesta. Erityisesti konsernin puolella vuokra- ja leasingvastuut pieneivät niin, että kehitys oli kokonaisuutena edellistä vuotta parempi. Lainoja sekä vuokra- ja leasingvastuita onkin aiheellista tarkastella kokonaisuutena, koska siten voidaan osoittaa, paljonko yksittäinen kuntalainen todellisuudessa velkaantuu.

Toiminnan ja investointien rahavirta on tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Tunnusluku kääntyi tilikaudella positiiviseksi.

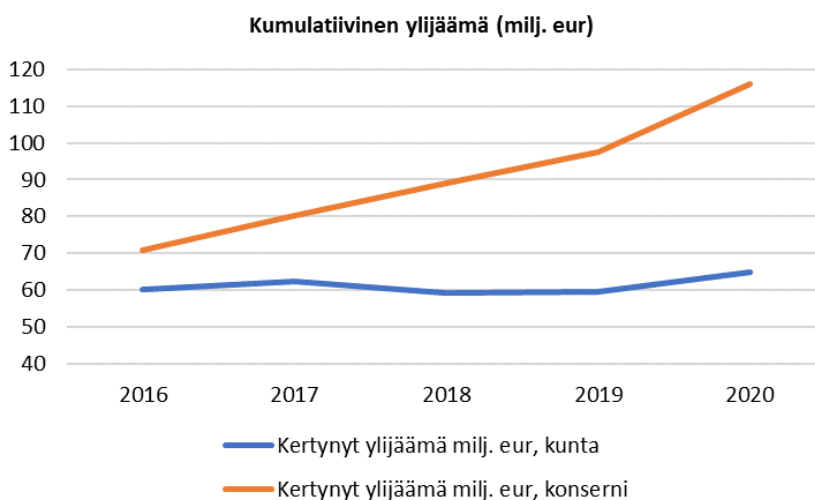

Kuvio 5. Toiminnan ja investointien rahavirran ja lainakannan kehitys kaupungissa ja konsernissa 2016 – 2020

Tilikauden tulos muodostui 5,7 milj. euroa ylijäämäiseksi. Se oli 5,7 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota ja 1,7 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempi. Konsernin tulos parani 9,4 miljoonalla eurolla ollen 17,4 milj. euroa. Tulos parani lähinnä kaupungin tuloksen kohenemisen myötä, joka olisi ilman Eksoten alijäämän vuoksi kirjattua pakollista varausta ollut yli 20 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Vuonna 2020 kaupungin **omavaraisuusaste** laski 49,2 prosenttiin. Konsernin omavaraisuusaste oli 31,9 %. Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 %, katsotaan velkarasitteen olevan merkittävän suuri. Tunnusluku **suhteellinen velkaantuneisuus** kertoo velkojen ja toimintatuottojen suhteen. Kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus nousi hieman ja oli vuoden lopussa 54,3 %. Konsernitason suhteellinen velkaantuneisuus laski hieman ollen 87,6 % verrattuna edellisvuoden lukuun 91,2 %.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on taseessaan ylijäämää n. 65 milj. euroa. Konsernilla ylijäämää on n. 116 milj. euroa.

Kuvio 6. Ylijäämien kertymä tilikausilla 2016 – 2020.

3.1 Investointien toteutuminen

Kaupunki investoi tilikaudella yhteensä 40,6 milj. eurolla. Määrärahat talousarviolisäyksen jälkeen olivat 60,9 milj. euroa. Tilikaudella lisättiin investointimäärärahoja 15,8 milj. euroa, mutta lopulta toteuma alittui kokonaisuudesta 20,2 milj. euroa.

Investointihankkeista 28,5 milj. euroa kohdistui talonrakennusinvestointeihin. Merkittävimmät talonrakennusinvestoinnit olivat kouluhankkeita. Joutsenon koulun uudisrakennukseen investoitiin 11,5 milj. euroa, Lauritsalan koulun uudisrakennukseen 6,5 milj. euroa ja Kesämäen yläkoulun peruskorjaukseen 5,0 milj. euroa. Yhteensä uudisrakentamiseen käytettiin 20,3 milj. euroa ja korjausinvestointeihin 8,2 milj. euroa. Yhdyskuntatekniikassa uudisrakentamiseen käytettiin 1,3 milj. euroa ja korjausinvestointeihin 8,3 milj. euroa.

Johtopäätökset ja suositukset

Kaupungin tilikauden tulos oli edellisvuotta parempi. Peruspalvelujen valtionosuuteen tuli yhteensä 19,2 miljoonan euron lisäykset korona-vaikutusten kompensointiin. Tästä 1,5 miljoonaa euroa oli verolykkäysten kompensointiin, mikä peritään vuosien 2021 ja 2022 valtionosuuksissa takaisin. Kaupungin tulee tiedostaa, että valtio voi tehdä tulevina vuosina myös muita merkittäviä valtionosuusleikkauksia.

Koko kaupunkikonserni on velkainen. Kaupungin pitkän tähtäimen investointiohjelman toteuttaminen tulee kasvattamaan kaupunkikonsernin lainakantaa. Investointipaine yhdistettynä mahdollisen väestökehityksen sekä työllisyyskehityksen aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin sisältää talouden tasapainon kannalta suuren riskin.

4. Lappeenranta 2033 -strategian toteutuminen vuonna 2020

Lappeenrannan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Lappeenranta 2033 -kuntastrategian (11.12.2017, 142 §). Strategia on ohjannut vuoden 2020 talouden ja toiminnan suunnittelua.

Valtuusto on asettanut toimialoille strategiasta johdettuja sitovia vuositavoitteita, jotka on johdettu strategian toimenpideohjelmista. Tavoitteissa on vain keskeisimmät painopisteet. Lappeenranta 2033 -strategian toteutumisesta on valtuusto edellyttänyt raportointia säännönmukaisesti.

Strategian toteutumista tarkastellaan neljästä näkökulmasta: Hyvinvoivat asukkaat ja osallisuus, Elinvoimainen kaupunki ja imago, Digitaaliset prosessit ja motivoitunut henkilöstö sekä Talous ja resurssit. Jokaiselle näkökulmalle on asetettu kaksi päämittaria.

Strategian tavoitteita edistetään seuraavilla strategisilla kärjillä/erillisohjelmilla: *Kasvua ja osaamista, Puhdasta ja kestävää* sekä *Sykettä ja säpinää*. Lisäksi strategiaa toteutetaan toimialakohtaisilla (Yhteiset palvelut, Hyvinvointi- ja sivistys sekä Elinvoima ja kaupunkikehitys) strategisilla kehittämisohjelmilla.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan strategian päämittareiden osalta on edetty kuluvaan valtuustokauden aikana pääosin tavoiteltuun suuntaan. Samoin on tapahtunut myös strategisten kärkien/erillisohjelmien ja toimialakohtaisten strategisten kehittämisohjelmien keskeisimpien painopisteiden osalta. Tarkastuslautakunta on arvioinut strategisten kärkien/erillisohjelmien ja strategisten kehittämisohjelmien/toimialakohtaisten tavoitteiden osalta vain keskeisimpiä painopisteitä ja niiden kehittymistä. Strategisten tavoitteiden saavuttamista on vuonna 2020 alkanut koronapandemia voinut viivästyttää, joten koronan vaikutukset voivat heijastua vuoden 2020 toteumassa.

Kaikkien päämittareiden osalta ei lähtötilannetta eikä vuoden 2020 toteumaa ole raportoitu, joten arviointia ei voida tilinpäätöksen perusteella kaikilta osin tehdä. Näitä ovat mm. päämittareihin kuuluvat asiakkaan palveluun käytetty aika ja hukkatyöhön käytettävät henkilötyövuodet. Vuoden 2020 talousarviossa tunnistettiin sekä asiakkaan palveluun käyttämän ajan ja hukkatyöhön kuluviin henkilötyövuosien mittaamiseen liittyvät vaikeudet.

Elinvoimaisuuteen liittyviä kansallisia vertailutietoja on saatavilla useita. Keskeisimpiä seurattavia tutkimuksia on Taloustutkimus Oy:n vuosittain julkaisema kaupunkien imagotutkimuksen tulokset. Elinkeinoelämän vaikuttajat ovat arvioineet kaupungeja 11 eri imagotekijän perusteella. Tutkimus toimii Lappeenrannan kaupungin strategian yhden päämittarin perustana. Lappeenrannan sijoitus vuonna 2020 yhteenlaskettujen imagoarvioiden perusteella on 24. kaikkiaan 36 suurimman kaupungin joukossa. Imagotutkimuksessa arvioidaan myös yleistä kokonaisvaikutelmaa, jossa Lappeenrannan sijoitus heikkeni sijalta 19. sijalle 26.

Suomen yrittäjien joka toinen vuosi julkaisemassa kuntabarometri -kyselyssä vuonna 2020 Lappeenranta oli isojen kaupunkien (yli 50 000 asukasta) tilastossa sijalla 18/21, vuonna 2018 sijalla 9.

Osa imagotekijöistä on kehittynyt myös positiiviseen suuntaan. Näitä ovat mm. yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö, työvoiman saatavuus, innovaatioiden tukeminen ja kunnan asioiden tiedottaminen yrityksille. Vertailuissa onkin nähtävissä myös hienoista paranemista yritysten arvioinnissa. Tutkimustulokset eivät ole kuitenkaan juurikaan parantuneet edellisestä. **Imagotutkimuksen tulosten perusteella tarkastuslautakunta kysyy, millä toimenpiteillä eri imagotekijöitä on parannettavissa, jotta saadaan yritysten tyytyväisyys kaupungin elinkeinopolitiikkaan ja yritysilmapiiriin kohenemaan vuoropuhelussa elinkeinoelämäjärjestöjen kanssa?**

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin tulisi toimintojen arvioinnissaan ja kehittämistavoitteissaan hyödyntää vahvemmin vertailukaupunkien parhaita käytäntöjä. 03/2021 julkaistussa kuntien elinvoiman, väestön ja talouden perusteella tehdyssä kuntavertailussa/listauksessa (Suomen Kuvalehti 11/2021) kunnat jaettiin viiteen luokkaan ja sijajärjestykseen. Lappeenranta oli luokituksessa toiseksi parhaassa luokassa (neljä tähteä) ja sijalla 81. Neljä vuotta aiemmin tehdystä vastaavasta luokituksesta oli hiukan parannusta, sillä silloin sijoitus

oli 104. Lappeenrannan edellä luokituksessa ovat esimerkiksi Jyväskylä (71.), Rovaniemi (74.) ja Oulu (50.). Luokitukseseen ja mittareihin voi varmasti asettaa epäilyjä, mutta silti paikallaan olisi tehdä vertailuja näihin ja muihinkin kuntiin sen selvittämiseksi, miksi ne esimerkiksi elinvoiman kannalta ovat paremmin pärjääviä. **Tarkastuslautakunta toivoo siksi toimialoilta vahvempaa kunnianhimoa tavoitteiden asettamiseen.**

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin raskas investointiohjelma tulee kasvattamaan merkittävästi kaupunkikonsernin lainakantaa.

Strategiakaudella hyvinvointi- ja sivistystoimialan kehittämisohjelmassa keskeisenä painopisteenä on muun muassa itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (8. ja 9. lk.), joka on kasvanut lähtötilannetta heikommalle tasolle. THL toteuttaa kouluterveyskyselyn joka toinen vuosi, joten uudet vuotta 2020 koskevat tulokset saadaan 09/2021.

Strategian pää- ja erillis- ja kehittämisohjelmien mittareiden tuloksia ei kaikkien mittareiden osalta päivitetä vuosittain, vaan päivitys tehdään esimerkiksi joka toinen vuosi. Muun muassa päämittareihin kuuluva työssäkäyvien määrän kasvua kuvaava tieto päivittyy kerran vuodessa, mutta tilastokeskukselta saatava tieto on kolme vuotta jäljessä reaaliajasta. Jos mittareihin ei ole ollut saatavilla päivitettyä tietoa vuosittain, tai jos tietoa ei ole, niin tilinpäätöksen taulukoissa on käytetty edellisen vuoden tietoa. **Tarkastuslautakunta kysyy, minkä vuoksi tilinpäätöksen toteumassa ei ole koottua tietoa siitä, milloin mittaus on tehty ja milloin mittauksesta ei ole ollut saatavilla? Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tämä tieto tulee näkyä tilinpäätöksen taulukoissa.**

Strategian päämittarit ja erillis- ja kehittämisohjelmien mittarit

Strategia päämittarit ja strategian erillis- ja kehittämisohjelmien mittarit	Lähtötaso 2017	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Elämänlaatussa hyväksi tuntevat	52,3 %	60,5 %	60,5 %	60,5 %
Luottamus kunnan päätöksentekoon	2,9	2,9	2,9	2,94
Työssäkäyvien määrän kasvu	28 700	29 152	29 152	29 679
Yritysimagon parantuminen	29	20	25	24
Henkilöstön työtyytyväisyys	3,69	3,63	3,68	3,66
Asiakkaan palveluun käyttämä aika	-	-	-	-
Lainat eur/asukas	7 146	6 601	6 823	6 975
Hukkatyöhön käytettävät henkilötyövuodet	-	-	-	-
Nuorisotyöttömien määrä	700	622	580	740
LUT tekniikan hakijat/aloituspaiikat		1,56	1,53	1,53
CO ₂ -päästöt	-40 %	-46 %	-46 %	-46 %
Greenreality-työpaikat	0 (=2000 työp)	+156	+158	+158
Matkailijoiden viipymä	1,78	1,76	1,84	1,98
Harrastavien määrä	90 %	90,50 %	94,20 %	94,20 %
Sairauspoissaolojen vähentyminen	10,8	12,9	13,9	13,4
Hankintojen YrVA	-	50 %	50 %	75 %
Koulunkäynnistä pitäminen (8. ja 9. lk.)	69,60 %	69,60 %	68 %	68 %
Yksinäiseksi tuntevien osuus (8. ja 9. lk.)	8,70 %	8,70 %	10,10 %	10,10 %
Korjausvelan määrä (katuinfra)	95,41	-1,80 %	-0,80 %	-0,40 %
Yritysassiakkaiden tyytyväisyys	3,67	3,67	3,72	3,48

Tarkastuslautakunnan arviointitaulukko
Strategian päämittarit ja erillis- ja kehittämisohjelmien mittarit

Strategian päämittarit		Kehittynyt tavoiteltuun suuntaan	Ei muutosta lähtötasoon	Ei kehittynyt tavoiteltuun suuntaan	Ei voida arvioida
Hyvinvoivat asukkaat ja osallisuus	Elämänlaatunsa hyväksi tuntevat	•			
	Luottamus kunnan päätöksentekoon	•			
Elinvoimainen kaupunki ja imago	Työssäkäyvien määrän kasvu	•			
	Yritysimagon parantuminen			•	
Digitaaliset prosessit ja motivoitunut henkilöstö	Henkilöstön työtyytyväisyys			•	
	Asiakkaan palveluun käyttämä aika				•
Talous ja resurssit	Lainat eur/asukas		•		
	Hukkatyöhön käytettävät henkilötyövuodet				•
Strategiset kärjet/erillisohjelmat	Keskeisimmät painopisteet				
Kasvua ja osaamista	Nuorisotyöttömien määrä			•	
Puhdasta ja kestävä	LUT tekniikan hakijat/aloituspaiikat		•		
	CO ₂ -päästöt	•			
	Greenreality-työpaikat	•			
Sykettä ja säpinää	Matkailijoiden viipymä	•			
	Harrastavien määrä	•			
Strategiset kehittämisohjelmat	Keskeisimmät painopisteet				
Yhteiset palvelut	Sairauspoissaolojen vähentyminen			•	
	Hankintojen YrVA	•			
Hyvinvointi ja sivistys	Koulunkäynnistä pitäminen (8. ja 9. lk.)		•		
	Yksinäiseksi tuntevien osuus (8. ja 9. lk.)			•	
Elinvoima ja kaupunkikehitys	Korjausvelan määrä (katuinfra)	•			
	Yritysiakkaiden tyytyväisyys			•	

5. Toiminnallisten vuositavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta on arvioinut tässä luvussa talousarviossa esitettyjen toimialan perustehtävän ja strategian mukaisten talousarviotavoitteiden toteutumista sekä talousarvion euromääräistä noudattamista. Arvioinnissa on hyödynnetty tilinpäätöksessä raportoituja toteumatietoja. Tarkastuslautakunta on antanut kokonaisarvionsa toimialojen tavoitteiden toteutumisesta asteikolla 1-5.

Yhteiset palvelut

Yhteisille palveluille asetettiin talousarviossa useita vuositavoitetta. Henkilöstötavoitteissa ei aivan onnistuttu, esimerkiksi sairauspoissaolojen määrä oli tavoitetta suurempi ja henkilöstön työtyytyväisyyskyselyn tulos jäi hieman tavoitteesta. Hankintoja koskevassa tavoitekokonaisuudessa toimenpiteiden voidaan arvioida olleen sellaisia, että tavoitteita on saavutettu. Positiivisuuden ja luottamuksen vahvistamisen kokonaisuudessa onnistuttiin osittain ja todettakoon samalla, että em. kokonaisuuden tavoitteiden toteumia on myös hankala arvioida. Esimerkiksi myönteisten ja kielteisen some-viestien suhde oli yhden tavoitteen mittari, mutta toteumaa ei ole raportoitu mittarilla mitattuna. Vastaavasti osallistavan budjetoinnin avulla suunniteltu infra tuli olla 20 % parempi käyttöasteeltaan, mutta toteumasta ei mainita tilinpäätöksessä mitään.

Toimialan talous toteutui talousarviomäärärahojen puitteissa. Tilikauden tulos oli -21 323 milj. euroa.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	Toimintakate bud.	-24 969 milj. euroa
	Toimintakate tot.	-21 315 milj. euroa
	Toteuma 85,4 %	
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN		● ● ● ● ●

Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopisteenä tilikaudella 2020 oli yhteisten palvelujen osalta hankintapalvelut, lakipalvelut, viestintä ja markkinointi, matkailu ja tapahtumat sekä osallisuus.

Hankintapalvelut

Hankintapalvelut on osa kaupungin konsernipalveluita. Hankintapalvelut kilpailuttaa kaupungin hankintoja sekä maakunnallisia yhteishankintoja. Hankintojen hyvällä suunnittelulla on mahdollista vaikuttaa asiakaspalvelun laatuun, kustannustehokkuuteen ja paikallisen elinkeinoelämän kasvumahdollisuuksiin. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että Lappeenrannan kaupungin ajankohtainen strategia kiinnittää erityistä huomiota hankintojen tehostamiseen, prosessien kehittämiseen sekä hankintojen suunnitteluun.**

Kaupunki on aiemmin linjannut (KH 30.3.2020), että se reagoi koronapandemian aiheuttamiin erityisiin taloushaasteisiin mm. tarkistamalla hankintoja ja niissä noudatettavia menettelyjä. Kaupungilla oli ulkopuolisia hankintoja vuonna 2019 yhteensä noin 60 miljoonan euron verran. Kaupungin ja konserniyhtiöiden hankinnoilla on merkittävä työllistävä vaikutus. Lappeenrannassa yli 400 henkilötyövuotta vuosittain, muualla Suomessa noin 200 henkilötyövuotta vuosittain. Suurimmat työllisyysvaikutukset kohdistuvat rakennusalaan liittyviin toimintoihin ja kiinteistö- ja maisemahoitoon. Seuraavana tärkeysjärjestyksessä on erilaiset kuljetukset. Koronatilanteen jälkihoidossa hankintojen ja hankintaketjujen tarkistus on merkittävä osa kaupungin elvytyspolitiikkaa. Myös valtuuston iltakoulussa linjattiin yhdeksi jatkovalmisteltavaksi, väestökehitystä kääntäväksi toimenpidekokonaisuudeksi "hankintojen yritysvaikutusten arvioinnin laajentaminen". **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä**

kaupungin hankintastrategian uudistamista kansallisen hankintastrategian linjausten pohjalta elvytystoimenpiteiden tehostamiseksi.

Hankintastrategian uudistamisella on tarkoitus selkeyttää ja vahvistaa hankintatoimen ohjausmallia ja vahvistaa hankintojen suunnitelmallisuutta. On erittäin hyvä, että hankinnoissa otetaan myös entistä paremmin huomioon kestävä kehityksen periaatteet, innovatiiviset ratkaisumallit, kehittyvät palvelukonseptit ja aktiivinen sopimusten hallinta. **Hyvän hankintatoimen tehtävänä on ennen kaikkea luoda lisäarvoa kaupungin eri sidosryhmille, sekä edellytyksiä toimivalle ja tehokkaalle palvelutuotannolle.**

Tarkastuslautakunta korostaa sopimushallinnan osaamista. On hyvä, että hankintastrategian päivityksessä panostetaan hankinnan valmisteluvaiheeseen ja sopimushallintaan. Kilpailutuksen jälkeisen palvelusopimuksen toteutumisen valvonta on myös keskeistä.

Hankintojen paikallisuus tukee paikallisia yrittäjiä ja paikallisen elinvoiman kasvattamista ja on aina eduksi kotikunnalle. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että paikallisia hankintoja on lisätty ja että viestintää avautuvista tarjouskilpailuista on tehostettu yhteistyössä elinkeinoelämän etujärjestöjen kanssa. Tavoitetta tulisi edelleen vielä nostaa.**

Hankinnat Etelä-Karjalassa haltuun -projektilla on saatu tehostettua hankintojen suunnittelua. Markkinavuoropuheluiden pitämisellä ja vuorovaikutteisuuden lisäämisellä yrittäjät osaavat varautua paremmin tuleviin tarjouspyyntöihin. Näin aktivoidaan paikallisia yrittäjiä osallistumaan kilpailutuksiin. **Yritysmyoenteisen ilmapiirin tukeminen vuorovaikutteisella yhteistyöllä on tarkastuslautakunnan mielestä hyvä asia.**

Lappeenrannan kaupungin Wirma yrityspalvelut palvelee alueella aloittavia, toimivia ja alueelle sijoittuvia yrityksiä. Wirma yrityspalvelut on hakenut alkuvuodesta yritysasiantuntijaa/hankinta-asiamiestä, jonka tehtävistä jakautuu 50 % hankinta-asiamiehen toimialueelle, joka tarjoaa hankintaneuvontaa yrityksille ja yhteisöille, kehittää hankintayksiköiden ja tarjoajien osaamista sekä keskinäistä yhteistyötä julkisissa hankinnoissa. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että hankinta-asiamiespalvelun resurssit turvataan.** Hankinta-asiamiespalvelulla osana kaupungin omaa yrityspalvelua saadaan synergiaedut yritysneuvonnan sekä hankintapalvelun kanssa. Hankinta-asiamies on linkkinä ja koordinoijana yrittäjien ja hankintayksiköiden välillä. Tavoitteena on varmistaa, että paikalliset toimijat ovat tietoisia avautuvista tarjouspyynnöistä.

Lakipalvelut

Kaupunginlakimiehellä on laaja työkenttä. **Tarkastuslautakunta toteaa, että lakimiesten työnjaon eli lakipalveluiden saatavuuden parantaminen eräiltä osin olisi tarpeen. Vaikka lakipalveluiden saatavuus on kohtuullisella tasolla tälläkin hetkellä, olisi resurssien tarkoituksenmukaisella käytöllä ja työtehtävien tasapuolisemalla jakautumisella mahdollista parantaa sisäistä palvelua.**

Toimialojen ja yhtiöiden prosessien tarkastelu ja kehittäminen juridisesta näkökulmasta on tärkeää. **Lakipalveluiden näkökulmasta olennaisin on sopimusprosessi, jossa on puutteita.** Terävöittämisellä saataisiin hyötyjä, jotka johtaisivat hyvään toimintatapaan sekä kehitysaskelaita, jotka palvelisivat koko organisaatiota ja substanssia.

Viestintä ja markkinointi, matkailu ja tapahtumat

Saimaa-sopimus vuosille 2020–2025 on allekirjoitettu ja markkinointia on edistetty sidosryhmien kanssa. Saimaa-sopimuksessa osapuolet sitoutuvat eteläisen Saimaan alueen kansainväliseen ja kotimaan yhteismarkkinointiin. Yhteistyöllä tavoitellaan myös matkailuyritysten yhteistyön ja verkostoitumisen lisäämistä sekä siitä seuraavaa matkailun kasvua ja palvelutarjonnan kehittymistä. Etelä-Karjala ja Etelä-Savo työstävät yhdessä yhteisen Saimaan matkailustrategian. Siinä linjataan yhteinen matkailun kehittämisen visio sekä askeleet sen

saavuttamiseen. Kummankin maakunnan maakuntahallitukset käynnistivät prosessin syyskuun 2020 lopulla. Strategiaa työstävät maakuntien liitot sekä Saimaa-sopimuksen mukainen Lake Saimaa ry.

Tarkastuslautakunta toteaa, että on hyvä, että maakuntaliitot toimivat yhdessä ja Saimaan alueen matkailua kehitetään ylimaakunnallisen yhteistyön voimin ja että alueiden yhteistä matkailustrategiaa on lähdetty rakentamaan. Saimaa-sopimuksen synnyttämä Lake Saimaa ry edistää yhteistä tavoitetta nostaa Saimaan alue Suomen kolmen merkittävimmän matkailualueen joukkoon Lapin ja pääkaupunkiseudun rinnalle. Visiona on, että Saimaan alue on tunnettu laadukkaana ja turvallisen, kestävän ja vastuullisen matkailun kärkikohteena Euroopassa.

Tavoitteena on Saimaan alueen yhteistyön edistäminen sekä Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon yhteisen digitaalisen alustan (Saimaa.fi/Lakesaimaa.fi) toteuttaminen. Suunnitelmissa on, että VisitSaimaa- ja goSaimaa-sivut suljetaan ja Etelä-Karjala ja Etelä-Savo markkinoivat matkailualueitaan kotimaassa ja kansainvälisesti lakesaimaa.fi-sivun kautta. **Tarkastuslautakunta pitää erittäin hyvänä asiana, mikäli Saimaa-sopimuksen myötä toteutuu yhteinen kattomarkkinointi Etelä-Savon kanssa ja markkinointi keskitetään Lake Saimaa Puresst Finland -brändin alle. LakeSaimaa.fi kokoaa yhteen Saimaan alueen matkailupalvelut. Saimaata esitellään ensisijaisesti yhtenä alueena, johon uudet sivut tuovat jossain vaiheessa pysyvän ratkaisun,** ja kun uusille sivuille tuotetaan lisää sisältöä, ne palvelevat kattavasti myös yritykset huomioiden. Tämän vuoden aikana tätä ei vielä tapahdu.

Saimaa-ilmiö eli Savonlinna Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuonna 2026 -hanke etenee ja näkyy idässä ja Lappeenrannassa. Saimaa-ilmiötä ovat tekemässä myös keskuskaupungit Lappeenranta, Mikkeli, Kuopio ja Joensuu. Tavoitteena on muodostaa uudenlainen verkosto Itä-Suomen kulttuuritoimijoiden ja heidän sidosryhmiensä kesken sekä vahvistaa ylimaakunnallista yhteistyötä ja alueen elinvoimaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lappeenrannan osalta kotimaan markkinointiin on panostettava ja sen on "oltava aina voimassa", sillä esim. Venäjän rooli ei yksin riitä. Koronapandemia on käynnistänyt selkeän matkailijakäyttäytymismuutoksen. Kuluttajat arvostavat lähimatkailua, kotimaanmatkailua sekä turvallisuutta ja väljyyttä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kotimaan markkinoinnin olisi pitänyt tulla paremmin esille Lappeenrannan ja Etelä-Karjalan osalta, ja vuoden 2020 kesään ei oltu riittävän valmiita ja nopeita reagoimaan, joten jatkossa kotimaan markkinoinnin toimenpiteitä on käynnistettävä riittävän ajoissa.

Viestinnän ja markkinoinnin sekä matkailun ja tapahtumien osalta tulee esittää tilinpäätöksessä tarkemmin, mitä tuloksia toimenpiteillä on saatu aikaan. Myös kokonaisuuden konseptointi on hyvä toteuttaa.

Lappeenrannan kaupunki juhlii kuluvana vuonna Euroopan komission myöntämää tunnustusta Green Leaf -voittovuotta, niin tarkastuslautakunta kysyy, miksi asiaa ei ole tuotu enemmän esille ja näkyväksi kaupungissamme? Hakuvaiheessa Green Leaf näkyi kaupunkikuvassamme enemmän, mutta on hyvä huomioida, että vuosi on nyt oikeasti vasta käynnistynyt.

Lappeenrannan kaupunki uusii verkkosivunsa kevään 2021 aikana. Uudistuksen tavoitteena on saada kaupungille nykyaikaisesti toteutetut verkkosivut. Uudistuksessa panostetaan erityisesti hakutoimintoon, koska kaupungille on tullut palautetta siitä, että verkkosivuilta on haastavaa löytää asioita.

Tarkastuslautakunta toteaa, että on hyvä asia, että kaupungin ja tapahtumajärjestäjien kumppanuusmalli on toteutettu ja Lappeenranta Events -sivusto on julkaistu. Sivustolta löytyy sisältöä tapahtumien järjestämisestä, kumppanuusmallista, kaupungin tiloista ja tapahtumista.

Matkailuelinkeinon osalta todetaan kuitenkin, että vaikka matkailussa toimitaan aktiivisesti Saimaan alueen yhteistyön ja yhteismarkkinoinnin vauhdittamiseksi ja matkailu on kaupungin elinkeinopolitiikassa kärkipäässä, kaupunki tarvitsee matkailukohteiden kehittämistä sekä uusia matkailutuotteita. Esimerkiksi aivan perusasioita voisi olla paremmin esillä ja saavutettavissa lähiympäristössä. Matkailuyrittäjiä tulisi voida aktiivoida, vaikka halu paketoita tuotteita ja kehittää yhteistä palveluntarjontaa lähteekin yrityksistä itsestään.

Takaisku Lappeenrannan lentokentän hyvin alkaneelle kehitykselle oli Ryanairin lentojen loppuminen keväällä ja uudelleen alkusyksystä 2020, mutta tiedossa on kuitenkin myös uusia reittejä, kun lennot taas käynnistyvät.

Osallisuus

Tarkastuslautakunnan mielestä on hienoa, että Lappeenrannan kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 31.8.2020 hyväksynyt erillisenä ohjelmana osallisuus- ja vuorovaikutusohjelman, joka ohjaa kaupungin toimintaa osallisuuden toteuttamisessa koko kaupunkikonsernissa. Ohjelma on valmisteltu yhteistyössä asukkaiden ym. yhteistyötahojen kanssa. Asukkaille osallisuus- ja vuorovaikutusohjelma on lupaus siitä, että asukkaat ja palveluiden käyttäjät voivat osallistua ja vaikuttaa asioiden, päätösten ja palveluiden valmisteluun ja kaupungin toimintaan.

Lappeenrannan kaupunki on toteuttanut Asukkaiden Lappeenranta -toimintaa jo vuodesta 2006. Lappeenranta haluaa edelleen olla Suomen kuntakentällä yksi johtavista kaupungeista osallisuuden, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen toteuttamisessa ja sen edelleen kehittämässä. Lappeenrannan kaupunki haluaa ennakkoluulottomasti laajentaa asukkaiden osallistumismahdollisuuksia.

Lappeenrannan kaupunki tukee asukkaiden osallisuutta ja arvostaa asukas- ja toimijayhteistyötä voimavarana. Lappeenrannan kaupungin osallisuus- ja vuorovaikutusohjelma kokoaa yhteen kaupungin yleiset osallisuuden periaatteet ja käytännöt. Samalla se linjaa uusien osallistumis-, vuorovaikutus- ja vaikuttamiskeinojen kehittämistä ja käyttöönottoa. Ohjelmassa esitellään jo käytössä olevat sekä kehittämisen alla olevat kaupungin osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuudet, miten asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa kaupungin asioiden ja palveluiden valmisteluun, kehittämiseen ja päätöksentekoon.

Ohjelmalla edistetään kaupungin strategian toteuttamista. Edistämällä osallisuutta ja vuorovaikutusta edistetään kaupungin strategisia tavoitteita: asukkaiden hyvinvointia ja kaupungin elinvoimaisuutta, asukkaiden oma-toimista tekemistä ja yhteisöllisyyttä sekä kasvatetaan asukkaiden luottamusta kaupungin päätöksentekoon. Osallisuus on vuorovaikutteista ja hyödyttää kaikkia osapuolia ja on osa kaikkea kaupungin toimintaa ja sillä vahvistetaan asukkaiden halua ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin.

Konsernihallinnon osalta tarkastuslautakunta perehtyi erityisesti kaupungin henkilöstön työhyvinvointiin. Kaikki kaupungin toimialat pysyvät talousarviossa koronasta huolimatta. Sairauslomat vähenivät noin päivällä edellisvuodesta, mutta ovat edelleen iso ongelma, koska aiempina vuosina ne ovat olleet vuosittain kasvussa. Työterveydenhuollon kustannukset ovat vastaavasti kasvaneet, minkä syitä ei ole tiedossa.

Koronakyselyyn ”*miten sinulla on mennyt poikkeuksellisessa tilanteessa näin yleisesti ottaen?*” 29,9 % vastasi ”en osaa sanoa”. Vastaus kertonee hämmennyksestä ja henkilöstön tilanteesta uuden työn tekemisen tavan edessä. **Tarkastuslautakunta kiittää ja onnittelee koko henkilöstöä ja johtoa aktiivisesta ja hyvin tehdystä työstä äkkiä muuttuneessa työympäristössä. Esimiesten ja henkilöstön jaksaminen on ollut koetuksella, ja jaksamisen tukeminen on ollut haasteellista. Keskeistä on, että työterveyshuolto toimii ja että kaupunki pystyy reagoimaan henkilöstön tilassa tapahtuviin muutoksiin reaaliajassa. Tärkeää on myös, ettei kukaan jäisi yksin.**

Työhyvinvointiin vaikuttaa oleellisesti se, miten ihmiset liikkuvat ja miten henkilöstön osalta tästä on huolehdittu. Eazybreak-palvelu on saatu käyttöön, henkilöstölle on tarjolla sähköinen liikuntaseteli ja taukojumppavideoita. Erilaisia tukimuotoja on rakennettu ja niitä on jo olemassa. On kuitenkin jokaisesta itsestä kiinni, miten lopulta huolehtii liikkumisestaan ja hyvinvoinnistaan.

Jatkossa henkilöstökyselyn analysointia tulee tarkentaa ja myös tulosten perusteella käynnistetyt toimenpiteet on tarkoituksenmukaista raportoida. Analyysia voisi tehdä myös vertailukuntien samansisältöisten kyselyjen tuloksiin nähden, eikä niinkään omien toimialojen/yksiköiden välillä. Työyksikön kokonaiskuvasta kertovat

henkilöstökyselyn lisäksi myös muut seikat, kuten asiakaspalautteet, sairauspoissaolot ja henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus.

Tarkastuslautakunta toteaa, että konsernihallinnon tiimirakenteen tiivistäminen vuodesta 2014 vuoteen 2021 on kohdistunut konsernihallinnon ydinpalvelujen toimintoihin, jotka muodostavat kolme neljäsosaa konsernipalveluiden toiminnoista. Ydinpalvelujen hoitamiseen käytettävissä oleva henkilöstöresurssi on konsernihallinnossa liian vähäinen ja avainhenkilöriski on merkittävä. Toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja sen muutokset työllistävät paljon (kunnilla on yli 700 lakisääteistä tehtävää).

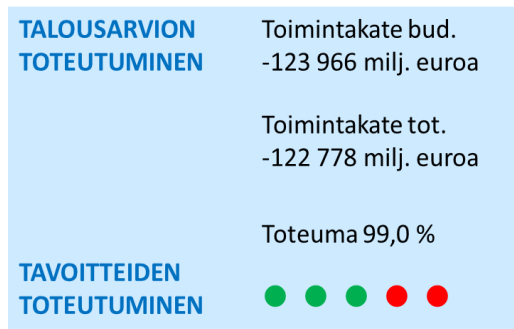

Kuva: Lappeenrannan satama ja linnoitus

Hyvinvointi- ja sivistyspalvelut

Hyvinvointi- ja sivistyspalveluille asetettiin talousarviossa 20 vuositavoitetta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kahdeksan tavoitetta toteutui tilikaudella, ja kahdeksan jäi toteutumatta. Kaksi tavoitetta toteutui osittain ja kahta ei voida arvioida. Esimerkiksi Innostavat ja monipuoliset oppimisympäristöt -tavoitteen mittari oli ”henkilöstön osaamiskartoitukset on tehty ja mittaroitu”. Toteumassa kirjoitetaan asiakasnäkökulmasta, eikä vastata siihen, toteutuiko tavoite vai ei. Tavoiteasetantaa tulee kehittää myös tässä kokonaisuudessa ja tilivelvollisen on otettava tilinpäätöksessä kantaa siihen, miten tavoite toteutui eikä sen sijaan raportoida sen ohi.

Toimialan talous toteutui talousarviomäärärahojen puitteissa. Tilikauden tulos oli -123 354 milj. euroa.

Hyvinvointi- ja sivistyspalvelujen toimialalla on kaksi lautakuntaa: lasten ja nuorten lautakunta sekä kulttuuri- ja liikuntalautakunta.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopiste oli lasten ja nuorten lautakunnan osalta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja nuorisotoimi. **Tarkastuslautakunta oli erittäin tyytyväinen toimialan saavutuksiin ja saamiinsa selvityksiin. Pääsääntöisesti lasten ja nuorten palvelut on järjestetty esimerkillisesti, vaikka talousarviossa asetetut vuositavoitteet toteutuivatkin tavoiteltua heikommin.** Vuoden 2020 toimintaa on määritelty suuresti koronapandemia ja toimintaan annetut rajoitteet. Palvelutoiminta on pyritty pitämään laadukkaana. Kehittämistyötä on jouduttu lykkäämään ja keskittymään perustehtävään.

Kaupunki sai varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja lukiokoulutukseen lukuvuodelle 2020–2021 koronapandemian johdosta aiheutuvien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseen erityisavustusta noin 1,3 milj. euroa. Koronapandemia aiheuttanee lisätoimenpiteiden tarvetta lasten ja nuorten hyvinvoinnin ylläpitämiseksi myös sen jälkeen, kun rajoitustoimista on luovuttu. Näiden toimenpiteiden rahoitus on tässä vaiheessa vielä avoinna.

Korona-ajan vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin, kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tulevat näkyviin kokonaisuudessaan vasta pitkällä aikavälillä, mutta jo nyt on kuitenkin näkyvissä, että kevään 2020 etäopetusjakso aiheutti osalle lapsista ja nuorista vajetta oppimisessa ja edistymisessä. **Etäopetuksen aikana kaikki etäopetuksessa olevat oppilaat eivät saaneet riittävästi lähitukea eikä sitä ollut mahdollista aina tarjota. Jatkossa on oltava huolissaan siitä, että koronaepidemia on omiaan aiheuttamaan joidenkin lasten ja nuorten syrjäytymistä. Syrjäytymistä ei saa tapahtua yhtään enempää ja kaupungin tulee osata auttaa myös sellaisia, jotka eivät osaa pyytää apua.** Osalla lapsista ja nuorista tulee olemaan jälkeensä psyykkisiä ongelmia, koska kaikkia ei ole tavoitettu. Kaikilla lapsilla ei myöskään ole hyvä olla kotona.

Vuonna 2020 on tehty Tilastokeskuksen julkaisemaan väestöennusteeseen perustuva arvio toimitilojen tarpeesta. Kaupunginvaltuusto päätti Kourulan ja Sammontalon investointien mitoituksista näillä perusteilla. Lasten ja nuorten lautakunnan kaikilla vastuualueilla on aloitettu henkilöstösuunnittelu, joka perustuu ennusteen mukaiseen lasten määrän vähenemiseen. Henkilöstösuunnittelussa varaudutaan varhaiskasvatusikäisten sekä oppivelvollisuusikäisten ikäluokkien pienenemiseen. **Tarkastuslautakunta toteaa, että on hyvä, että toimiala varautuu lasten määrän vähenemiseen ja että seurataan lasten määrää ja ryhmäkokoja ja ollaan**

muutoksessa koko ajan mukana. Toimitilojen vähentämistarpeiden ja lasten määrän vähenemisen aikataulujen yhteensovittaminen on haasteellista. Toisaalta sisäilmaongelmat vähenevät uusien rakennusten käyttöönoton myötä. **Toimitiloista luopuminen ja palveluverkon muokkaaminen väestökehitystä vastaavasti vaatii ratkaisuja myös päätöksentekijöiltä.**

Opetustoimessa henkilöstön jaksamisessa on havaittu riskejä. Rehtoreille ja opettajille on aiheutunut merkittävä työpaine, josta he ovat suoriutuneet hyvin. **Käynnissä olevien ja tulevien isojen rakentamishankkeiden yksiköiden johtajilta edellytettyyn lisätyöhön ei ole pystytty varaamaan resursseja riittävästi. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että heidän jaksamistaan seurataan.**

Kaupungin johtoryhmälle on esitetty, että konsernihallinnon ja toimialan yhteisiä prosessikuvauksia tarkasteltaisiin ja samalla määriteltäisiin kehittämisvastuussa olevat prosessinomistajat. Konsernihallinnon ja toimialan sekä myös Lato Oy:n ja toimialan yhteisten prosessien kuvaaminen ja prosessinomistajien määrittely vaatii vielä toimenpiteitä hallinnon sujuvuuden lisäämiseksi. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että hukkatyön vähentämiseksi on otettu tarkasteluun muun muassa hallinnollisten prosessien kehittäminen.**

Perusopetuksen oppilaiden ja lukiokoulutuksen opiskelijoiden keskeinen hyvinvointia mittaava mittaristo on kouluterveyskysely, jonka kysymyksistä rakentuu myös useat kaupungin strategian toteutumista kuvaavat mittarit. Kouluterveyskysely on toteutettu edellisen kerran vuoden 2018 lopussa ja tulokset julkaistiin syksyllä 2019. Kouluterveyskyselyä ei toteutettu vuonna 2020. Kouluterveyskysely mahdollistaa tulosten vertailun toisten kuntien vastaajien kanssa ja pidemmän ajan jatkumon seuraamisen. Kyselyn ongelmana on sen tulosten hidaskäyttö.

Perusopetuksessa ei keväällä toteutettu varsinaista huoltaja-/asiakastyytyväisyyskyselyä koronatilanteen takia. Sen sijaan huoltajille tehtiin kysely etäopetuksen sujumisesta. Kyselyn vastausprosentti oli selvästi tavanomaista suurempi. Vastaukset jakautuivat tasaisesti eri vuosiluokkien oppilaiden huoltajien kesken. Huoltajat arvioivat etäopetuksen sujuneen kyselyhetkellä varsin hyvin. Tuolloin etäopetusta oli toteutettu 1 viikko. 24,1 % huoltajista arvioi etäopetuksen sujuneen erittäin hyvin, 43,9 % hyvin ja 26,2 % melko hyvin. 5,8 % huoltajista arvioi sen sujuneen valtavasti tai huonosti. Kyselyn jälkeen kaupunki tarkensi ohjeistustaan hyödyntäen huoltajilta saatua palautetta sekä valmisteli opettajille ja ohjaajille tukimateriaalia etäopetuksen järjestämiseen. Huoltajilta kysyttiin myös, että ovatko he saaneet riittävästi tietoa etäopetuksen järjestämisestä. 93,8 % vastasi kyllä ja 6,2 % ei. Tavanomainen huoltaja- /asiakastyytyväisyyskysely tehdään jälleen keväällä 2021.

Perusopetus, käyttömenot eur/oppilas	2017	2018	2019
Lappeenranta	7 888	7 929	8 087
Verrokkikuntien ka.	7 850	7 976	8 148

Perusopetuksen käyttömenot ovat kasvussa. Lappeenranta tuottaa perusopetusta kuitenkin alle verrokkikuntien keskiarvon.

Lukiokoulutus, käyttömenot eur/oppilas	2017	2018	2019
Lappeenranta	6 905	6 772	6 536
Verrokkikuntien ka.	6 477	6 485	6 288

Lukiokoulutuksen käyttömenoja on saatu laskemaan, mutta Lappeenrannassa opetus on edelleen selvästi kalliimpaa kuin verrokkikunnissa keskimäärin.

Varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella huoltajat ovat olleet vuosittain tyytyväisiä varhaiskasvatuksen toimintaan (asteikko 1-5). Vastausten keskiarvo oli tällä toimintakaudella 4,44, mikä on parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Asiakastyytyväisyyskyselyyn vastasi 242 huoltajaa, mikä on noin 200 vastausta vähemmän kuin edellisellä vuonna. Vastausprosentin nostaminen vaatii toimenpiteitä tulevalla toimintakaudella. Tulokset ovat parantuneet edelliseen toimintakauteen verrattuna lähes kaikilta osin, ainoastaan kokemus varhaiskasvatusyksikön pihan turvallisuudesta on laskenut hiukan, joten pihojen turvallisuuteen tulee kiinnittää vastaisuudessaakin huomiota. Kehittämiskohteeksi kyselystä nousi huoltajien vaikutusmahdollisuudet toimintaan. Varhaiskasvatuksen tulisi yhdessä huoltajien kanssa löytää huoltajille mielekkäitä keinoja vaikuttamiseen. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että keskeisenä strategiseksi painopistealueeksi toimintakaudella 2020-2021 on nostettu asiakastyytyväisyyskysely huomioiden lasten ja huoltajien osallisuusmahdollisuuksien kehittäminen.**

Keväällä 2020 varhaiskasvatuksessa kehoitettiin kansallisten ohjeiden mukaan perheitä hoitamaan mahdollisuuksien mukaan varhaiskasvat lapsia itse. Varhaiskasvatuksessa voitiinkin keväällä tukea tavanomaista enemmän lapsia, joilla oli tuen tarvetta, kun lapsiryhmät olivat vajaita. Lautakunta päätti maksuhuojennuksista, minkä vuoksi maksutulot jäivät ennakoidusta. Lisäksi kesällä kaikki päiväkodit olivat toiminnassa eikä ryhmien yhdistämisistä voitu tehdä aiempien vuosien tapaan. Varhaiskasvatuksessa riskinä saattaa olla sijaisten saatavuus.

Nuorisotoimen todetaan tehneen paljon työtä nuorten hyväksi. Nuorisotoimi on kehittänyt digitaalisia palvelujaan jo aiemmin, ja nyt poikkeusoloissa on luotu myös uusia toimintatapoja ja malleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Koronapandemian alussa nuorisotilojen ohjaajat siirtyivät jalkautuvaan ja digitaaliseen nuorisotyöhön, joka sujui hyvin. Nuorisotoimi on kehittänyt paljon erilaisia virtuaalipalveluja / yhteisöllisyyttä palvelevia toimintatapoja.

Nuorisotilojen kävijämäärät ovat kasvaneet viime vuosina. Myös vuonna 2020 oli erittäin hyvä kävijämäärä (32 683), vaikka nuorisotilat ovat olleet osin suljettuna ja rajoitettuna tilikaudella (vuoden 2019 kävijämäärä 41 567).

Nuorisotoimi on mukana kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan verkostoissa sekä digitaalisen nuorisotyön asiantuntijaryhmässä, joka on mm. ollut kehittämässä valtakunnallista yhteisöllisen nuorisotyön dokumentointi- ja kirjaamisjärjestelmää yhdessä aluehallintoviraston (jäljempänä AVI) ja Kuntaliiton kanssa.

Nuorisotoimi koordinoi Etelä-Karjalan maakunnallista nuorisotyötä AVI:lta saatavan rahoituksen turvin. Maakunnallisen työn puitteissa on laadittu nuorille suunnattu nuorisotyön perussuunnitelman (NUPS) toteuttamista kartoittava vaikuttavuuskysely. Kysely on laadittu yhteistyössä Nuorisotutkimusseuran ja osaamiskeskus Kanuunan kanssa. Kyselyä on määrää tarjota tulevaisuudessa valtakunnallisesti kaikille kunnille nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin keinoksi osaamiskeskus Kanuunan kautta.

Nuorisotoimella on kattava nuorisotilaverkosto ja henkilöstö on koulutettua ja motivoitunutta toteuttamaan nuorisotyötä lähialueen tarpeiden mukaisesti. Ohjaamatoiminta on pystytty vakiinnuttamaan osaksi perustoimintaa. Iltapäiväkerhotoimintaa tarjotaan IP-toimintana n. 650 lapselle. Lastenkulttuurikeskus Metku on onnistunut lukuisissa rahoitushakemuksissa saamaan useita hankerahoituksia maakunnan lasten kulttuuri- ja taidepainotteisten kokemusten saavuttamiseksi eri-ikäisille lapsille.

UNICEF on myöntänyt Lappeenrannalle alkukevällä 2019 Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen seuraavaksi 4 vuodeksi. Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin mukainen toimintakulttuuri sisältyy kaupungin strategiaan. Kaupungin strategiassa hyvinvoivat lapset ja nuoret ovat keskeinen tavoite, samoin nuorten työllistymisen edistäminen, harrastustoimintaan osallistumisen mahdollistaminen sekä kaikille lapsille tarjolla oleva oppimista tukeva polku yliopistoon – Junior University. Kaupungin strategiassa onkin vahvasti painotettu asukkaiden, myös lasten ja nuorten, osallisuutta. Lasten ja nuorten osallisuutta tukevat myös nuorisovaltuusto, Lasten Parlamentti ja Lastenkulttuurikeskus Metku.

Lapsiystävällinen kunta -kuulemisten yhteydessä on tavoitettu erilaisista taustoista tulevia lapsia ja nuoria ja kuultu heidän kokemuksiinsa Lappeenrannasta kasvuympäristönä Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman rakentamisen tueksi. Tätä osallistavaa toimintaa on hyvä ylläpitää myös jatkossa.

Kaupungin johto ja luottamushenkilöt ovat käynnistäneet keskustelun koulukiusaamiseen puuttumiseksi. Kaikki kiusaamisen vastaiset ennalta ehkäisevät toimenpiteet ovat tarpeen nyt ja jatkossa.

Kulttuuripalvelut

Koronapandemian vuoksi asetetut rajoitukset vaikeuttivat merkittävästi asetettujen toiminnan tavoitteiden saavuttamista. Kulttuuripalveluiden talous kokonaisuutena pysyi hyvin budjettiraamissaan vuonna 2020. Kaikki muut vastuualueen palveluyksiköt alittivat talousarvion paitsi teatteri, joka ylittyi 78 000 eurolla, mikä johtui koronasta.

Kirjasto

Kirjastot jouduttiin koronarajoitusten vuoksi ajoittain joko pitämään kokonaan suljettuina tai palveluja voitiin tarjota vain rajoitetusti. Kokonaislainaus muun kuin sähköisen aineiston osalta pieneni edellisvuoteen verrattuna -15,5 % (v. 2020 yhteensä 806 275 lainaa). Fyysiset kirjastokäynnit vähenivät, kun taas verkkokäynnit lisääntyivät (v. 2020 yhteensä 531 757 verkkokäyntiä Heili-kirjastojen sivuilla). E-aineistojen käyttöä korona kasvatti vielä entisestään.

Kirjaston tapahtumatoiminta oli ajoittain kokonaan keskeytynyt tai järjestettiin rajoitetuin osallistujamäärin. Kirjastoissa järjestettiin 239 tapahtumaa, joihin osallistui 4 657 ihmistä. Normaalivuosina määrät ovat olleet vähintään kaksinkertaiset. Keväällä kirjastojen täyssulku johti palkanmaksun keskeytyksiin, joita pyrittiin minimoimaan vuosilomin ja muihin järjestelyin.

Kirjasto on panostanut e-aineistoihin, sähköisiin palveluihin ja mediaohjaukseen. Kirjaston mediaohjaaja on ohjannut kuntalaisia virtuaalipalveluiden käytössä, mikä on ollut suosittu. On hyvä, että kirjasto jatkaa tätä palvelua.

Museo

Museoiden näyttelyt toteutettiin, mutta näyttelytiloja kosketti myös sulut ja rajoitukset. Tapahtumatoiminta ja yleisötyö olivat pysähdyksissä tai hyvin rajoitettua. Vuoden kävijämäärä (31 912) oli 52 % edellisen vuoden määrästä. Sen sijaan verkkokäyntien määrä (227 009) lisääntyi vastaavasti yli 100 %.

Etelä-Karjalan museon itäsalin remontin alta purettiin perusnäyttely, tehtiin isoja kokoelmasiirtoja sekä laajaa migraatiotyötä siirryttäessä uuteen kokoelmahallintajärjestelmään. Kokoelmanhallintatapahtumia kirjautui 80 % enemmän kuin edellisvuonna (51 255 kpl vuonna 2020). Asiantuntija- ja viranomaislausuntojen määrä kasvoi yli 350 % edellisestä vuodesta, sillä museotoimi sai alueellisen vastuumuseon roolin. Museoviraston vastuulla olleet tehtävät siirtyivät kaupungille. Museot saivat OKM:n (opetus- ja kulttuuriministeriö) korona-avustukset. Museoiden avoinna pitäjien palkanmaksu jouduttiin keväällä keskeyttämään museoiden suljettua ovensa.

Museon Finna-portaalin laajentaminen ja Finna-projekti on valmis. Lappeenrannan museot on maan kärkimuseoita Finna-näkyvyydessä.

Uusi museolaki tuli voimaan 1.1.2020. Maakunta- ja aluetaidemuseot lakkasivat ja tilalle tulivat alueelliset vastuumuseot. Lappeenrannan museolla on alueellinen vastuumuseo -nimike ja Lappeenrannan museoilla on museolaissa ja -asetuksessa määritelty alueellinen tehtävä tallentaa, säilyttää ja tehdä tunnetuksi Lappeenrantaan, Etelä-Karjalaan ja luovutettuun Karjalaan sekä aluetaidemuseon osalta myös Kymenlaaksoon liittyvää oman

toimialansa aineistoa sekä tukea alueen muiden museoiden toimintaa. Alueellinen vastuumuseo ja sen tehtävät on sovittu vuosille 2020–2022 museoviraston kanssa.

Museon haasteena on kiinteät kustannukset, jotka muodostavat valtaosan menoista. Käyttötalous jättää vähän liikkumavaraa toiminnan kehittämiseksi. Projektirahoitus on ainoa keino saada kehitysvarantoa työhön. Alueellisen vastuumuseotyön kehittäminen ja vieminen käytäntöön on tulevien vuosien haasteena. **Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota Museon kokoelmatila-asiaan. Asia on otettu esille jo edellisissä arviointikertomuksissa vuosittain alkaen vuodesta 2012. Museon kokoelmatilat ovat kaupungin investointilistalla siten, että uudet tilat olisivat valmiit 2025. Tarkastuslautakunta toteaa, että Museon kokoelmatilakysymyksen on tähän mennessä tullut osin helpotusta väliaikaisten ratkaisujen myötä, mutta väliaikaiset tilaratkaisut eivät poista kokoelmatilaongelmaa kokonaan, sillä nykyiset tilat eivät ratkaise koko tilatarvetta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tila-asiaan saadaan kokonaisratkaisu ja että asia konkretisoituu jo lähivuosina siten, että Museo saa käyttöönsä pinta-alaltaan riittävän suuret, yhtenäiset, terveelliset ja turvalliset kokoelmasäilytystilat. Tarkastuslautakunta tulee seuraamaan tilanteen kehittymistä.**

Kuva: Lappeenrannan satama, Kaunis Veera -patsas

Teatteri

Lappeenrannan kaupunginteatterin esitystoiminta jouduttiin kokonaan keskeyttämään maaliskuun puolessa välissä, ja muut yleisötapahtumat ja ulosvuokraustapahtumat jouduttiin perumaan. Harjoitustoiminta ja tuotantojen rakentaminen jatkuivat niin hyvin kuin se turvallisesti oli mahdollista. Syksyllä esitystoiminta päästiin osittain aloittamaan noudattaen yleisötilaisuuksien turvallisuusrajoituksia ja hygieniaohjeita.

Teatterin vuoden kokonaiskatsojamäärä jäi 7 036 katsojaan. Esityksiä järjestettiin 62 kpl. Teatterin lipputulot putosivat ennätysmäisen alas. OKM:n myöntämät korona-avustukset ja kevätkauden lomautus auttoivat teatteria taloudellisesti. Vierailuesityksillä ehdittiin vain hiukan monipuolista ohjelmistotarjontaa.

Teatterin erityisenä kehittämiskohteena on yleisötyö. Lappeenrannan kaupunginteatteri osallistuu myös Saimaa-ilmion suunnitteluun yhdessä kuuden muun Saimaan alueen ammattiteatterin kanssa.

Teatterin haasteena on myös kiinteät kustannukset. Vanhassa teatteritalossa vuokra oli noin 0,4 milj. euroa vuodessa ja uudessa 1,2 milj. euroa.

Orkesteri

Korona pysäytti Lappeenrannan kaupunginorkesterin toiminnan maaliskuussa 2020 täysin ja kaikki kevään yleisökonsernit jouduttiin perumaan ja orkesteri oli lomautettuna. Syksyllä toimintaa käynnistettiin rajoituksin. Syksyn orkesteri harjoitteli ja konsertoi lähes suunnitellulla ohjelmistolla muutamaa ohjelmamuutosta lukuun ottamatta. Joulukuussa rajoitukset pysäyttivät yleisökonserntoiminnan ja orkesteri siirtyi tekemään internet-kanavilleen konserttivideoita. Orkesteri tuli tutuksi myös niille, jotka eivät muutoin ole käyneet esityksissä.

Valtion koronatuki auttoi orkesteria, koska Etelä-Suomen aluehallintoviranomaiset eivät arvioineet alueellisesti mahdollisuuksia antaa konserttien jatkua edes 150 rajoituksilla joulukuussa epidemiatilanteen ollessa maakunnassa hyvin alhaisella tasolla. Kaupunginorkesteri järjesti vuonna 2020 kaikkiaan 29 eri konserttia, joissa kuulijoita oli yhteensä 4 332. Kaupunginorkesteri on taltioinut Youtubeen konserttejaan. Striimattuja konsertteja oli kaksi, joissa kuulijoita oli 2 117. Koronatukea on siten voitu hyödyntää positiivisesti.

Saimaa Sinfonietta -yhteistyö on jatkunut Mikkelin kaupunginorkesterin kanssa kehittyen positiivisesti pääkapellimestarin ollessa yhteinen. Lisäksi kaupunginorkesteri teki yleisötyötä vierailien kouluilla ja laitoksissa. Keskiarvona konserteissa oli 149 kuulijaa. Orkesteri on saatu ohjelmistoltaan monipuolisemmaksi ja toimintaa on kehitetty. Orkesteri on lisännyt teemakonsertteja. Orkesterin budjettikehyys on tiukka ja vakanssitilanne on suuri haaste. Kaupunginorkesteri on 112-vuotias orkesteri, joka on keskeisesti mukana myös Saimaa-ilmiossä.

Liikuntapalvelut

Liikuntatoimen vuoden 2020 budjetti toteutui talousarvion mukaisesti ja budjetti alittui 187 000 eurolla. Vastualueen tulot eivät toteutuneet suunnitellusti, mutta kuluissa pystyttiin tasoittamaan talous tasapainoon. Liikuntatoimen palvelut järjestettiin koronapandemian vuoksi asetettujen rajoitusten mukaisesti ja muuttuneessa tilanteessa kehitettiin uusia palvelumuotoja mm. internetin kautta.

Liikuntatoimessa ulkoisten palvelujen ostoja on vähennetty ja oman työn osuutta lisätty. Johtamisjärjestelmää sekä henkilöstön työjärjestelyjä on uudistettu. Vakansseja eläkkeelle jäämisen vuoksi ei ole täytetty.

Aktiivisuus ja liikunta on yleisellä tasolla vähentynyt. Korona on aiheuttanut seuratoiminnalle monia haasteita. Liikuntaseurojen ja liikuntapaikkojen haasteena on vähenevä käyttäjämäärä. Esille on noussut suuri huoli siitä, palaavatko harrastajat vielä takaisin seuratoimintaan mukaan. Kaupunki tuki yhdistystoimintaa mm. alentamalla liikuntapaikkamaksuja.

Positiivisena asiana on ulkoliikunnan merkittävä kasvaminen, luontoliikunta ja retkeily. Ohjaustoiminnassa on kehitetty uusia toimintatapoja, kuten parvekejumput ja virtuaaliset ohjaukset. Liikuntatoimen tavoitteena on liian vähän oman terveytensä kannalta liikkuvien saavuttaminen ja aktivointi. Liikuntatoimi on mukana kestävän liikkumisen suunnitelma 2020 -ohjelmassa.

Kaupunkiympäristön viihtyvyys sekä turvalliset reitit kannustavat liikkumaan, joten myös kaupunkisuunnittelu vaikuttaa liikunnan edistämiseen. Lähiliikuntapaikat ovat esimerkiksi järjestetty toimialalla. Liikuntapaikkoja on tullut kaupunkiin lisää.

Monet liikuntapaikat ovat kuitenkin pitkälti sidottuja kouluihin. Kun karsitaan kouluverkkoa, niin myös lapsille tarkoitettut lähiliikuntapaikat karsiutuvat, mikä ei ole hyvä asia. Monet liikuntapaikat keskitetään isompiin taa-jamiin, jonne pitää ajaa autolla. Alueiden tasapuolisuus on tärkeää.

Liikuntapaikkarakentamisen suunnitelma ”Missä myö liikuttaa! – Lappeenrannan liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma 2021–2026” on valmistunut. Liikuntatoimen haasteena on taloudelliset resurssit suhteessa tuleviin uusiin liikuntapaikkarakentamisen hankkeisiin ja niiden käyttökustannusten kattamiseen. Vaikuttavuuden mittareita on syytä kehittää lähitulevaisuudessa mm. liikkumishjelman tavoitteiden arvioimiseksi.

Tarkastuslautakunnan mielestä olennaista on se, että kuntalaiset saadaan liikkumaan ja harrastamaan ja että kaupunki on aktiivinen mahdollistaja, vaikka kotoa tulevat mallit ovat osaltaan keskeisiä.

Liikunta- ja urheiluseuroille sekä kulttuuritoimijoille myönnettävien kaupungin avustusten osalta tarkastuslautakunta toteaa, että niin kulttuuri- kuin liikuntapuolella tapahtuu kehitystä koko ajan. Tulee uusia lajeja, kulttuurimuotoja ja tekemisen tapoja. **Mahdollisimman monta harrastealaa tulisi kaupungin toimesta huomioida tasapuolisesti.** Tärkeää on nähdä se, että kaupungissa tarvitaan liikunta- ja kulttuuripalveluja. Palvelutarjonta vaikuttaa eteenpäin menevän kaupungin imagoon.

Sosiaali- ja terveystoimi

Eksote tuottaa kaupungin sote-palvelut, joten talousarviossa ei asetettu sosiaali- ja terveystoimelle sitovia toiminnan vuositavoitteita. Toimiala ylitti talousarviomäärärahasa n. 15 milj. eurolla. Tilikauden tulos oli -247 854 milj. euroa.

Eksote teki yli 28 milj. euron alijäämäisen tuloksen. Koronapandemian kustannuksia oli 17,4 milj. euroa. Koronakustannuksia varten Eksote sai valtiolta ja jäsenkunnilta avustusta 10,7 milj. euroa. Näin ollen kustannusten ja avustuksen ero on -6,7 milj. €. Eksoten kumulatiivinen katettava alijäämä taseessa 31.12.2020 on 40,1 milj. euroa. Kaupungin pakollinen varaus on tällä hetkellä 23,64 milj. euroa, mikä vastaa Lappeenrannan osuutta alijäämästä.

Vuonna 2020 toteutuneet merkittävät riskit olivat Eksoten palkkaharmonisoinnin sovintoesityksen realisoituminen sekä koronapandemian taloudelliset vaikutukset. Arviointikertomuksessa on asiaa avattu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan luvussa.

Vastuu kaupungin sopimus- ja omistajaohjauksesta on vuonna 2020 kuulunut kaupunginhallitukselle ja vastuuviranhoitajana rahoitusjohtajalle sekä hyvinvointipalveluiden kehittämispäällikölle. Toiminnan ja talouden seuranta- ja raportointijärjestelmien kehittämistyötä Eksoten kanssa jatketaan. Uudistettu perussopimus antaa paremmat edellytykset kuntien omistajaohjaukselle. Palvelusopimusneuvottelu on korvautunut neuvottelumenettelyllä. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä sitä, että Eksoten ja kaupungin välinen tiedonvaihto on toimivaa. Tarkastuslautakunta kiittää avoimesta tiedonkulusta. Samalla todetaan, että edelleen lienee tarpeen tukea toimitusjohtajaa siinä, että toimintaa kehitetään.**

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen ja Eksote on pystynyt tuottamaan palvelut palvelutakuun mukaisesti pois lukien viime kevät. Sen jälkeen hoitovelka on kuitenkin saatu kurrottua kiinni. Toimeentulotuen päätöksissä on vielä viivettä.

Talouden tasapainottamiseksi järjestetyt YT-neuvottelut Eksotessa saatiin päätökseen 26.2.2020. Neuvottelut päättyivät 40 henkilön työsuhteen päättämiseen. Näistä 29 henkilölle pystyttiin tarjoamaan heti uutta työtä. Eksoten strategiset linjaukset ja strategian toimeenpano -dokumentti hyväksyttiin Eksoten valtuustossa kesäkuussa 2020.

Tarkastuslautakunta haluaa nostaa esille omaishoitajien tukemisen ja omaishoidon potilaiden intervallihoidon mahdollisuuden. Omaishoitajien jaksamisen tukeminen on kaupungin etu. Intervallihoidossa potilas voisi olla esimerkiksi viikon jakson muualla hoidossa, mikä tukisi omaishoitajan jaksamista ja hyvinvointia.

Työllisyyden edistämisen kokonaisvastuu on ollut kaupungin strategiajohtajalla ja hyvinvointipalvelujen kehittämispäälliköllä. Työllisyydenhoidossa kaupunki tekee paljon verkostoyhteistyötä. **Työllisyyden edistämisen verkostoyhteistyö on toimivaa ja hyvin järjestetty. Hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen yhteistyö toimii myös hyvin.** Haasteena työllisyyden osalta on työttömien palveluohjauksen edelleen kehittäminen sekä toimialojen yhteistyön edelleen tiivistäminen.

Koronan aiheuttama henkilöstön kuormittuminen, hoitoon hakeutumisen viivästyminen sekä niiden vaikutukset väestön hyvinvointiin, talouteen ja työllisyyteen edellyttävät resurssia tulevina vuosina. Positiivisia vaikutuksia pandemiassa ovat olleet uusien toimintatapojen luominen, yhteistyön tiivistyminen ja digitaalisten työvälineiden käyttöönotto. Pandemian aikana luodut parhaat käytänteet on aiheellista jättää pysyvästi toimintaan.

Elinvoima ja kaupunkikehitys

Elinvoima ja kaupunkikehitys -toimiala tuottaa palveluja asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Toimialan keskeisimpiin palveluihin kuuluvat: Elinvoimapalvelut (Wirma yrityspalvelut ja Greenreality-palvelut), Maankäytön suunnittelu, Maapolitiikan hoito, Paikkatietopalvelut, Asumisen ja rakentamisen viranomaistehtävät, Kaupungin omassa palvelutuotannossa olevat rakennukset, Yhdyskuntatekniikan järjestäminen sekä Joukkoliikenne ja koulukuljetukset. Lisäksi toimialan tehtäviin kuuluvat Maaseutuhallinnon, Ympäristöterveydenhuollon ja Ympäristönsuojelun tehtävät.

Toimialan arvioinnin painopistealueita ovat Lpr seudun ympäristötoimi (Lpr osuus), Lpr Greenreality palvelut, elinkeinotoimintaympäristön kehittäminen ja maaomaisuuden hallinta.

Toimialalle asetettiin talousarviossa 16 vuositavoitetta. Näistä arvioidaan tilinpäätösraportoinnin perusteella toteutuneen noin kymmenen. Loput tavoitteet eivät toteutuneet. Asukkaat ovat osallistuneet tilaisuuksiin yli tavoitellun määrän, mikä kertonee osallistamismahdollisuuksien hyvästä tasosta.

Toimialan toiminta ja talous toteutuivat vuonna 2020 huomattavasti ennakoitua parempina. Kaupunkikehityksen, joka kattaa kaupunkikehityksen yhteiset, elinvoimapalvelut (yrityspalvelut ja projektitoiminta), kaupunkisuunnittelun, maaomaisuuden hallinnan sekä kadut ja ympäristön, talousarvio alittui 0,5 milj. eurolla. Tulos sisältää toimintakatteen lisäksi toimialan irtaimen omaisuuden poistot. Maaperän puhdistukseen on tehty 1,5 milj. euron pakollinen varaus, joka vaikutti toimialan tulokseen.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	Toimintakate bud. -11 113 milj. euroa
	Toimintakate tot. -8 817 milj. euroa
	Toteuma 79,3 %
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	● ● ● ● ●

Toimialan tavoitteena on luoda edellytykset työpaikkojen ja asukkaiden määrän kasvulle ja turvata sitä kautta kaupungin kehittyminen ja elinvoimaisuus. Yritysten toimintaedellytysten tukemisen tavoitteena on yritysten koko arvoketjun huomioiminen tonttitarpeesta liiketoiminnan kehittämiseen ja toiminnan ennakointi tiiviillä vuoropuhelulla sekä tarjoamalla laadukkaita yhden luukun yrityspalveluita. Vuorovaikutus asukkaiden kanssa, ympäristöarvot, luonnon monimuotoisuus ja maankäyttö- ja rakennuslain velvoitteet otetaan huomioon maankäytön ja toiminnan suunnittelussa. Strategia 2033 tavoitteineen ohjaa toimialan toimintaa ja sitä toteutetaan suunnitellusti. Erillisohjelmista erityisesti kasvua ja osaamista sekä puhdasta ja kestävää edistävät toimialan tavoitteita.

Asiakas-/vaikuttavuusnäkökulma

Toimialalla on tehty useita asiakastyytyväisyyskyselyitä kuten Yhdyskuntatekniset palvelut, Asuminen, asuin ympäristö sekä turvallisuus -asiakastutkimus ja Lappeenrannan paikallisliikenteen asiakaskysely 2020. Kadut ja ympäristövastuualueen toimintaa halutaan kehittää vuorovaikutteisemmaksi asukkaiden suuntaan. Lisäksi palvelujen tietoisuutta tulee lisätä kaupungin asukkaille.

Kyselyjen ja kustannusvertailujen perusteella voidaan arvioida, onko käytetty euro tuonut vaikuttavuutta ja lisäarvoa kaupunkilaiselle ja kohdentuvatko panokset asiakasta tyydyttävällä tavalla. Kyselytulosten mukaan kaupunkilaiset suhtautuvat enimmäkseen myönteisesti tuotettuihin palveluihin. Ulkovalaistus sekä keskustan puistojen ylläpito on saanut mittauksissa parhaimpia arvosanoja vertailukaupungeista. Asuminen, asuin ympäristö

sekä turvallisuus -asiakastutkimuksen perusteella asukastyytyväisyys on hieman laskenut vuoteen 2019 verrattuna ollen 3,70 (asteikolla 1-5). Vastaajia oli yhteensä 377.

Kaupunkisuunnittelussa/kaavoituksessa on käytössä osallistava suunnittelutapa. Kaavoja ja kehittämishankkeita valmistellaan tiiviissä yhteistyössä asukkaiden ja eri sidosryhmien kanssa. Asiakaspalaute pyritään huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa. Kaavoituksen keskeisenä painopistealueena on olemassa olevien alueiden eheyttäminen, keskustan kehittäminen ja kaupunkirakenteen tiivistäminen sekä mm. kaupungin omasta palvelutuotannosta poistuneiden alueiden kaavoitus uuteen käyttöön. Vuoden 2020 aikana yhdestäkään kaavasta ei valittu. **Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että osallistava suunnittelutapa säästää kaavaprosessin aikatauluissa ja kustannuksissa ja edesauttaa koko kaupungin kehitystä ja elinvoimaa.** Koronapandemian aikana on kehitetty ja kokeiltu erilaisia digitaalisia työtapoja ja etäasukastilaisuuksia.

Kaupunkisuunnittelussa on käynnistetty ensimmäisen teemayleiskaavan laatiminen. Horisontti, vihreä teemayleiskaava, tutkii keskustajaman yleiskaavoja tarkemmalla tasolla mm. alueen viheralueverkostoa, infra verkkoa sekä vihreän teknologian yritysalueita.

Henkilöstönäkökulma

Työtyytyväisyystutkimuksen 2020 tulokset ovat lähes samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Tuloksista on luettavissa koronavaikutus. Pandemia on vaikuttanut erityisesti työolosuhteisiin, koulutukseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen, mitkä osin heikentävät ja osin parantavat kokonaistulosta. Toimialalta on jäänyt henkilöitä eläkkeelle. Kaikki vastuualueet ovat laatineet henkilöstösuunnitelmat, joista on muodostettu koko toimialan henkilöstösuunnitelma. Tilanteessa nähdään mahdollisuus muutokseen ja uusien toimintamallien käyttöönottamiseen sekä henkilökunnan resurssien vahvistamiseen niiden toimintojen osalta, joiden painoarvo vahvistuu jatkossa.

Tulevaisuuden näkymiä ja haasteita

Merkityksellinen ympäristö, tehokas kaupunkirakenne, toimiva infra sekä yritysten kasvu ovat toimialan tavoitteita. Kaupungin tasapainoisen kehittämisen tueksi tarvitaan riittävää tiedon analysointia sekä kaupunkisuunnittelussa että laajemmin toimialalla. Samalla asiakasarvon ymmärtäminen palveluiden tuottamisessa korostuu entisestään. Asiakkaan tarpeet on otettava palveluprosessiin mukaan pyrkien asiakasarvon maksimointiin.

Haasteita ovat myös joukkoliikenteen ja katujen kunnossapidon talous, hulevesijärjestelmän hallinta, rakennusvalvonnan tulostavoite, osaavan henkilöstön saaminen, sijaisuuksien järjestäminen pitkien poissaolojen aikana sekä ympärivuorokautisen eläinlääkäripalvelujen järjestäminen.

Maaomaisuuden hallinta

Maaomaisuuden hallinta vastaa kaupungin maaomaisuudesta, paikkatietopalveluiden tuottamisesta, metsätaloudesta ja yksityistieavustusten jakamisesta sekä kiinteistörekisterin ylläpidosta vastuualueellaan.

Maaomaisuuden hallinnassa on kymmenessä vuodessa työpaikkoja vähentynyt lähes kymmenen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan henkilöstön lukumäärää ei ole enää tarkoituksenmukaista vähentää, koska sijaisia ei ole saatavissa. Kaupungin tulisikin pohtia myös ostopalvelujen mahdollisuutta.

Maaomaisuuden myyntituotot saavutettiin onnistuneella rakennusten, tonttien ja rakennuspaikkojen myynnillä. Tilikaudella kasvaneeseen yritystonttikysyntään vastattiin luovuttamalla kuusi tonttia. Yritystontit on nyt saatu nettipalveluun. **Tarkastuslautakunta toteaa, että on hyvä, että tontin saantia yrittäjälle on tehostettu.** Myös pientalotonttien kysyntä on vilkastunut. Kaupunki houkuttelee muuttajia elintilalla, luonnolla ja tonteilla. Pääkaupunkiseudulle toteutettiin some-markkinointikampanja KOTI Lappeenrannassa vuodenvaihteessa.

Maaomaisuuden hallinnassa on käynnistynyt kolmen metsätaloussuunnitelman (Joutseno, Ylämaa ja Nuijamaa) uusimiskierros, jossa asukkaat ja muut sidosryhmät osallistetaan suunnitelmien laadintaan. Kaupungin talousmetsiä liitettiin tilikaudella luomusertifioinnin piiriin. Luonnonsuojelu-alueiden ja metsien monimuotoisuuden kartoitus on käynnissä yhdessä ympäristötoimen kanssa.

Paikkatietopalvelut ovat tuottaneet koko kaupungin organisaation käyttöön ajantasaista paikkatietoa uusien menetelmin, mm. laserkeilausten, mobiilikuvausten ja drone-pistepilvien sekä maasto-mittauslaitteistojen avulla. Tarkastuslautakunta toteaa, että on hyvä, että hyödynnetään paljon uutta tekniikkaa.

Maaomaisuuden hallinnassa on otettu käyttöön maanmittauslaitoksen sähköinen kiinteistönvaihdantapalvelu, jossa kauppakirjat ja vuokrasopimukset voidaan allekirjoittaa tehokkaasti sopimusosapuolten kesken paikasta ja ajasta riippumatta. Kaupungin omistamien tonttien, rakennuspaikkojen ja maa-alueiden käyttöä on alettu valvoa tehokkaammin kuin ennen. Luvattomiin käyttöihin puututaan välittömästi.

Kuva: Lappeenrannan kaupunkikeskusta

Elinkeinotoimintaympäristö

Kaupungin elinkeinopolitiikka on moninaista. Sen tuloksellisuuden arviointi on perinteisesti haastavaa, koska toimijoita on useita. Tarkastuslautakunta sai kuitenkin tietoa eräiden tunnuslukujen valossa.

Elinvoima ja kaupunkikehityksen toimialalla on perustettu vuoden 2020 joulukuussa uusi vastuualue Elinvoimapalvelut, jossa toimii kaksi palveluyksikköä, Wirma yrityspalvelut ja Greenreality-palvelut. Uusinajattelun hengessä ympäristönsuojelun kehittämistehtäviä haluttiin yhdistää elinvoimapalveluiden vastuualueelle vahvistamaan kunnianhimoisten ilmasto-, energia- ja kiertotaloustoimenpiteiden toteuttamista. Vastuualueen selkeyttäminen on toimenpiteenä hyvä.

Elinvoimaisuuteen liittyviä kansallisia vertailutietoja on saatavilla useita. Keskeisimpiä seurattavia tutkimuksia ovat *Taloustutkimus Oy:n imago tutkimus*. Elinkeinoelämän vaikuttajat ovat arvioineet kaupunkeja 11 eri imagoiteijän perusteella. Tutkimus toimii kaupungin strategian yhden päämittarin perustana. Lappeenrannan sijoitus yhteenlaskettujen imagoarvioiden perusteella on 24. kaikkiaan 36 suurimman kaupungin joukossa. Sijoitus parani yhden sijan edellisvuodesta ja viisi sijaa vuodesta 2018.

Imagotutkimuksessa arvioidaan myös yleistä kokonaisvaikutelmaa, jossa kaupungin sijoitus heikkeni 19. sijalta sijalle 26. Lappeenrannasta kyselyyn vastasi 73 yritysten toimitus- tai talousjohtajaa. Positiiviseen suuntaan kehittyivät yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö, liikenteellinen sijainti ja yhteydet, keskuksen kaupalliset palvelut, työvoiman saatavuus, innovaatioiden tukeminen ja kunnan asioiden tiedottaminen yrityksille. Huonompaan suuntaan kehittyivät yrittäjämysteisyys, virkamiehiin yhteydensaanti, kaavoitus yritystoiminnan kannalta, kaupungin markkinointi sekä kuntayhteistyön tuloksellisuus.

Suomen yrittäjien kuntabarometrilla kartoitetaan joka toinen vuosi kuntien ja yrittäjien yhteistyötä sekä elinkeinopolitiikan tilaa. Uusimpaan kuntabarometriin vastasi Lappeenrannasta 86 yrittäjää (41 vuonna 2018). Vuonna 2020 Lappeenranta oli isojen kaupunkien (yli 50 000 asukasta) tilastossa sijalla 18/21, vuonna 2018 sijalla 9. Kokonaisarvosana Lappeenrannalla oli 2,63 (asteikko 1=erittäin huono, 5 =erittäin hyvä). Maan keskiarvo oli 2,92.

Tutkimuksessa hankintapolitiikka ja kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys oli arvioitu heikoimmiksi. Parempia arvioita sai koulutus ja osaaminen sekä kuntapalvelut ja infrastruktuuri. Vaikka tavoitteita on asetettu yhdessä yrittäjäjärjestöjen kanssa ja toimenpiteitä on toteutettu tuloksekkaasti, kuntabarometrin tulos oli kaupungille pettymys. Vertailun vuoksi on todettava, että Wirma yrityspalvelun palautekeskiarvo on kuitenkin ollut 4,6 asteikolla 1-5. Lisäksi Etelä-Karjalan yrittäjät teettävät vuosittain tutkimuksen Wirman ja kaupungin palveluista yrittäjille. Vuoden 2020 keskiarvo kaupungin yrittäjästävällisyydelle oli 6,63 (asteikko 4-10). 66 % Wirman palveluita käyttäneistä oli tyytyväisiä.

Elinkeinoelämän keskusliiton Kuntaranking mittaa Suomen eri alueiden vetovoimaisuutta yritystoiminnan kannalta. Kuntaranking toteutetaan 2 vuoden välein. Koko Suomen tulokset julkaistiin viimeksi 11.2.2021. Tutkimus asettaa Suomen seutukunnat paremmuusjärjestykseen sen mukaan, kuinka hyvän toimintaympäristön ne tarjoavat paikallisille yrityksille. Tutkimus nostaa esille alueen kehityskohteita ja vahvuuksia. Mukana tutkimuksessa oli 25 seutukuntaa. Vastajaat olivat pääosin pk-yrityksiä. Kuntaranking yrityskyselyyn vastasi yhteensä 2 117 yritystä eri puolilta Suomea.

Tutkimuksessa Lappeenrannan seutukunnan sijoitus oli 20. Sijoitus on yhtä parempi kuin edellisellä kerralla. Tuloksen mukaan Lappeenrannan seutukunta menestyy kuntatalouden ja yrittäjyysaktiivisuuden mittareissa hieman aikaisempaa paremmin. Yritykset ovat edelleen kriittisiä, mutta elinkeinopolitiikkaan tyytymättömien osuus on hieman vähentynyt. Kehityskohteena on yrityspalveluiden toimivuus, joiden kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Koronavuonna tason säilyttäminen on voinut olla haasteellista ja koronavuosi on voinut vetää arvostanoja alaspäin.

Yritysmysteisessä kunnassa päätöksenteko on sujuvaa ja yrityksiä kuunnellaan. Kaavoitus- ja lupaprosessit sujuvat. Yritysmysteinen kunta tukee reilua ja läpinäkyvää kilpailua ja julkisten hankintojen prosessi on toimiva. Julkiset yrityspalvelut tulee olla yhdenvertaisesti saatavilla. Kun nämä asiat ovat kunnossa, on työpaikkojen syntyminen ja positiivinen talouskehitys varmemmalla pohjalla.

Kokonaiskuva edellä mainituista tutkimustuloksista on lähes samankaltainen kuin edellisellä kerralla, mutta vertailuissa on nähtävissä kuitenkin lupaavaa hienoista paranemista yritysten arvioinnissa. **Imagotutkimuksen tulosten perusteella tulee analysoida, millä toimenpiteillä eri imagotekijöitä on parannettavissa.**

Tutkimustuloksia käsitellään kaupungin johdon ja yrittäjäjärjestöjen ja elinkeinoelämän edustajien kanssa. Kehittämistoimenpiteistä ja niiden toteuttamisesta sovitaan yhdessä. **Suomen yrittäjät ovat tehneet Kuntaliiton kanssa suositukset kunnille kuntien ja yrittäjien yhteistyöhön koronakriisin jälkeiseen jälleenrakennukseen. Vaikka tilanne on edelleen päällä, tulee suositukset huomioida kaupungin toiminnassa.**

Yrityspalveluiden toiminnan vaikuttavuutta arvioidaan uusien syntyneiden yritysten ja työpaikkojen avulla. Uusia yrityksiä Lappeenrannassa perustettiin 307, joista Wirman palveluita hyödynsi 80 yritystä. Kaikista alueelle perustetuista yrityksistä noin 26 % käytti Wirman palveluita. Yrityspalveluiden avulla perustettujen yritysten kautta syntyi noin 110 työpaikkaa. **Tarkastuslautakunnan mielestä uusien työpaikkojen ja perustettujen yritysten määrän rinnalla tulisi esittää nettokehitys, eli osoittaa myös se, paljonko yrityksiä lopetti toimintansa ja mikä oli niiden vaikutus työllisten määrään.**

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan LUT:n ja LAB-ammattikorkeakoulun valmistuvat opiskelijat saadaan hyvin osaksi maakunnan työelämää. Koulutusohjelmat palvelevat työelämän tarpeita. **On tärkeää, että on edistetty toimenpiteitä, jotka lisäävät opiskelijoiden yhteyksiä työelämään ja yrityksiin ja että opiskelijat saadaan kaupunkisuunnitteluun ja kaupungin kehittämiseen tiiviimmin mukaan.**

Hankinnat Etelä-Karjalassa haltuun (HEH-hanke) -projektin kautta on tehostettu hankintojen suunnittelua. Markkinavuoropuhelua tehdään nyt enemmän, jotta yrittäjät osaavat varautua tuleviin tarjouspyyntöihin. Tästä on saatu hyvää palautetta. **Seurattavista tutkimuksista/yrittäjäkyselyistä saatujen tulosten perusteella hankintojen kilpailutusta tulee edelleen terävöittää ja yrityksille suunnattua viestintää vahvistaa Lappeenrannan yritysmyönteisyyden edistämiseksi.**

Kaupunkikeskustan elinvoiman heikkenemistä pyritään ehkäisemään laatimalla keskustan kehittämissuunnitelma. Keskustan elinvoimaa on seurattava ja kaupungin on reagoitava saatuun palautteeseen. Toimiala on valmistellut mm. keskustan pysäköintiin ja liikenteeseen liittyviä ratkaisuja, jotka koetaan tarpeelliseksi kaupunkikeskustan elinvoiman parantamiseksi. Kaupunkikeskusta on Lappeenrannan käyntikortti, tyhjä liikehuoneistot, epäsiisti kaupunkikuva ja keskeneräiset rakenteet eivät paranna kaupunkikuvaa. Kaupunkikeskustan elinvoima vaikuttaa koko kaupungin elinvoimaan.

Vuoden 2021 aikana valmistellaan ja käynnistetään elinvoimaohjelman toimeenpano. Elinvoimaohjelma sisältää koko kaupunkia koskevat palvelut yrityksille sekä palvelutuotantoon liittyvät kehittämistoimenpiteet. **Palvelujen tuottamisen ohella niiden kehittäminen on keskeistä. Imagotutkimuksissa tulisi päästä entistä parempiin tuloksiin. Kaupungin tulee myös varmistua, että elinvoimapalvelujen uuden vastualueen resurssit ovat tarkoituksenmukaisella tasolla.**

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan vastualue on erillään toimialan muusta taloudesta, sen tulee kattaa toimintansa omilla tuloillaan. Rakennusvalvonnan talous toteutui vuonna 2020 ennakoitua paremmin. Toimintatuotot ylittyivät 59 000 euroa talousarviotavoitteesta ja olivat noin 200 000 euroa suuremmat kuin vuonna 2019.

Kaupunki myönsi tilikaudella 2020 rakennuslupia enemmän kuin edellisellä vuonna, ja niiden käsittelyajat pysyivät tavoitetasossa. Tämän on mahdollistanut henkilökunnan toimintatapojen uudelleenjärjestelyt, etätyö, puhelin- ja asiakasvastaanottoajat sekä rakennusvalvonnan lupavalmistelu ja valvonnan sähköiset järjestelmät. Rakennusvalvonta on uudistanut ja muuttanut toimintojaan kaikilla osa-alueilla, missä se on ollut mahdollista.

Rakennusvalvonnan lupa-asioissa ja hankkeiden toteuttamisessa edellytetään asiakkailta ammattimaista osaamista. Lain edellyttämän huolehtimisvelvollisuuden velvoittamana rakennushankkeeseen ryhtyvä ohjataan

hankkimaan pätevät henkilöt hoitamaan ja vastaamaan lupien hakemisesta ja hankkeiden toteuttamisesta. On havaittu, että muutos parantaa rakentamisen laatua, nopeuttaa lupavalmistelua ja poistaa hukkatyötä.

Lupien käsittelyajat on minimoitu vähimmäisaikojen mukaisiksi. Asiakslähtöisyyden kehittämisessä sovelletaan Lean-ajattelua. Esim. viranhaltijan päättämät luvat myönnetään ”jatkuvana virtana”. Rakennusvalvonta on tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan päivittänyt ohjeistuksensa ja määritellyt lupakäytäntönsä vähentäen hukkatyön minimiin strategian mukaisesti sekä painottanut asiakslähtöistä, joustavaa, sujuvaa ja saavutettavaa asiakaspalvelua. **Rakennusvalvonnassa on syytä edelleen kehittää asiakkuuden hallintaa. Asiakasnäkökulman riittävän huomioon ottamisen merkitys korostuu sähköisissä prosesseissa. Asiakkaan tarpeet on otettava palveluprosessiin mukaan. Lupien käsittelyaikoja tulee kehittää ja nopeuttaa.**

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi ja Greenreality-palvelut

Lappeenrannan seudun ympäristötoimi on seudullinen organisaatio, jonka toiminnasta Lappeenrannan osalta vastaa Elinvoima ja kaupunkikehitys. Etelä-Karjalan alueella toimii kaksi seudullista ympäristötoimen yksikköä, Lappeenrannan seudun ja Imatran seudun ympäristötoimet. Näiden lisäksi Luumäen kunta toteuttaa omana toimintana ympäristönsuojelun tehtäviä. Lappeenranta ja Länsi-Saimaan kunnat muodostavat yhteisen ympäristötoimen ja Imatra on yhdessä maakunnan pohjoispään kuntien kanssa.

Lappeenrannan ja Imatran seudun ympäristötoimet ovat selvittäneet mahdollista sulautumista yhteisen hallinnon alle. Tuoreimman maakunnallisen ympäristötoimen selvityksen perusteella todetaan, että selvityksiä tarvitaan lisää, joten maakunnallisen ympäristötoimen valmistelu jatkuu.

Uusiutuvan energian ja puhtaan ympäristön pioneerikaupunki Lappeenranta on valittu Euroopan vihreimmäksi kaupungiksi. Lappeenrannan kaupunki viettää nyt Green Leaf -voittovuotta. Lappeenranta voitti Euroopan vihreimmän kaupungin tittelin EU:n komission kilpailussa.

Green Leaf on Euroopan komission myöntämä palkinto. European Green Leaf Award on Euroopan komission vuosittain järjestämä kilpailu alle 100 000 asukkaan kaupungeille, joiden ilmastotoimet ovat esimerkillisiä ja edistyksellisiä ja jotka panostavat vihreään kehitykseen ja työpaikkojen luomiseen. **Tarkastuslautakunta onnittelee European Green Leaf Award 2021 -voittajaa upeasta palkinnosta ja antaa kiitokset siitä, että seudun ympäristötoimi on vaikuttanut merkittävästi palkinnon saavuttamiseen.**

Palkinto on tunnustus, mutta myös velvoite toimia esimerkkinä erityisesti vuoden 2021 aikana. Tuomariston mukaan Lappeenrannan kaupunki on tuonut näkyvästi esille oman sitoutuneisuutensa ilmastotyön kehittämisessä. Kaupunki suunnittelee vuodelle 2021 paljon tapahtumia, jotka liittyvät palkinnon teemaan. Teemoja ovat ilmasto ja energia, jätehuolto ja kiertotalous, luonnon monimuotoisuus, vesiasiat, kestävä liikkuminen sekä ilmanlaatu ja melu.

Palkinto tulee näkymään toiminnassa pitkälle tulevaisuuteen. Se tuo myös lisää tehtäviä. Tunnustus lisää kaupungin tunnettavuutta ja sen hyödyntämisestä tulee ottaa kaikki irti. Vuoden 2021 alussa käynnistyi myös TEM:n kanssa toteutettava kasvusopimus, mikä antaa lisäresursseja elinvoimaa edistävien yrityslihtöisten hankkeiden toteuttamiseen. Ympäristötoimi on muutoinkin tiiviisti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Keskustelu yhteys esimerkiksi teollisuuden kanssa on tärkeä.

Greenreality-palvelut toteuttavat kaupungin strategiaa, erityisesti Puhdasta ja Kestävää -erillisohjelmaa, kaupungin ilmasto- ja ympäristö ja kiertotalousohjelmia sekä energia- ja ympäristöalaan keskittyvää kasvusopimusta. Tavoitteena on pienentää toiminta-alueella ympäristövaikutusten jalanjälkeä ja edistää yritysten kädenjälkeä ympäristöliiketoiminnassa.

Greenreality-palveluissa on paljon määräaikaista henkilöstöä projektirahoituksella, mikä vaikeuttaa pitkäjänteisen työn tekemistä. Riskit liittyvät projektien hallintaan. Tarve olisi tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan kahden määräaikaisen henkilön vakinaistamiseen. Projekteja on käynnissä noin 20 kpl. Osa on jopa kuuden vuoden projekteja. Kaupungin rahoitustilanne uhkaa heikentyä, mikä johtaa vaikeuksiin omarahoitusosuuksien keräämisessä. Kaupungin strategiassa tavoitellaan Greenreality- ja kestävän kehityksen kehittämistyön tuloksena 800 uutta työpaikkaa vuoteen 2033 mennessä.

Asukkaat arvostavat hyvää asuinympäristöä ja luonnonläheisyyttä yhä enemmän. Säästeliäs luonnonvarojen käyttö ja vastuullinen energiapolitiikka voivat lisätä kunnan vetovoimaa ja elinvoimaa sekä työpaikkoja ja kaupungin viihtyisyyttä.

Ympäristönsuojelu

Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan Lappeenrannan kaupungin strategia on ympäristösuojelun osalta yleisellä tasolla. Se sisältää vain vähän jokapäiväiseen työhön liittyviä konkreettisia tavoitteita. Erillisohjelmassa ”Puhdasta ja kestävää” on ympäristönsuojeluun liittyviä keskeisiä elementtejä, jotka eivät kuitenkaan ole näkyneet palvelualueen toimintaan kytkettyinä. Ympäristönsuojeluviranomainen on omassa vuosittaisessa valvonta- ja edistämishjelmassaan asettanut tavoitteita, jotka liittyvät viranomaistehtävien hoitamiseen ja luvittamiseen sekä valvonnan ja ympäristönsuojelun edistämiseen. Ympäristönsuojelu tarvitsisi vahvemman kytköksen strategiaan.

Ympäristönsuojelun maa-aineslaskutuksen prosessin kehittäminen on aloitettu. Sen tavoite on hukkatyön vähentäminen. Maa-ainesvalvonnan taksamuutoksen avulla pyritään myös lisäämään tuloja.

Ilmanlaadunmittaukset ja Saimaan vesistötarkkailu tehdään tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan kustannustehokkaasti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Ympäristönsuojelun vakituisen henkilöstöressin vähentyminen yhdellä henkilötyövuodella ja tehtävien lisääntyvä määrä on näkynyt jo vuoden 2020 toiminnassa mm. lupien käsittelyajan kasvamisena ja edistämiseen liittyvien ohjelmien valmistumisen viivästymisenä. Lupien käsittelyajat ovat toistaiseksi olleet alle tavoiteajan.

Henkilöstöön ja ympäristötoimen organisaatioon liittyvät muutokset sekä lainsäädännöstä johtuva tehtävien lisääntyminen edellyttävät jatkossa panostamista toiminnan kehittämiseen. Tavoite on henkilöstön määrän lisääminen aikaisempaan vahvuuteen, 8 henkilöön. **Henkilöstön vähenemisen vuoksi asioiden käsittelyajat (hallintopakkomennettelyt, valvontatietojen kirjaaminen) ovat kasvaneet ja kaikkia valvontaohjelmassa asetettuja tehtäviä ei pystytä nykyisellä henkilöstöressillä hoitamaan. Käytettäessä määräaikaisen henkilöstön työpanosta viranomaistyöhön työn tehokkuus vähenee ja riski virheille kasvaa.**

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuolto on ihmisen suojelemista ympäristön aiheuttamilta terveysvaaroilta sekä eläinten terveyden- ja sairauden hoitoa, eläinsuojelua sekä elintautilain mukaisia tehtäviä. Ympäristöterveydenhuoltoa

säätöohjaavana lakina kansanterveyslaki sekä runsas määrä erityislainsäädäntöä kuten esimerkiksi terveys- ja elintarvikelaki, eläinlääkintähuoltolaki ja tupakkalaki.

Koronapandemia on vaikuttanut huomattavassa määrin ympäristöterveydenhuollon valvonnan toteuttamiseen, kun keskusviranomaisen sulkiminen osaksi aikaa. Tarkastuskäyntejä on myös vähennetty ja korvattu etätarkastuksilla. Ympäristönsuojelussa ja eläinlääkintähuollossa toimintaa on pyritty jatkamaan niin normaalisti kuin mahdollista.

Ympäristöterveydenhuollossa on viimeisinä vuosina kehitetty tehtäväjako ja tiimityöskentelyä ja saatu kehitettyä toimiva työnjako. Resurssien säilyminen on kuitenkin turvattu. Laadunhallintaan on panostettu ja sitä kehitetään. Valvonnassa tulee jatkossa painottumaan sen ennaltaehkäisevyys.

Eläinlääkintähuollon palvelujärjestelmän uudistamista selvitetään. Uudelleenjärjestelyt ovat haastavia valtakunnallisella tasolla tällä hetkellä. Haasteena ovat ympärivuorokautiset palvelut pienellä tekijämäärällä sekä kunnaneläinlääkärijärjestelmän omat erityispiirteet. Palvelut on saatu järjestettyä, mutta myös seudun tasolla uudelleenjärjestäminen on ajankohtaista. Ympärivuorokautisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä on haasteita pääosin ongelmallisen sijaistilanteen vuoksi. Eläinlääkäripalveluja pyritään kehittämään parempaan keskinäiseen synergiaan ja toimivaan potilaiden ohjaamiseen vapaille lääkäreille.

Elintarvikevalvonnassa näkyy valvonnan monimuotoisuus, ja se edellyttää uusien asioiden jatkuvaa omaksumista (mm. petokset, lisäaineet, uuselintarvikkeet, etämyynnin valvonta jne.).

Lappeenrannan kaupunki on kahdesti nimetty WWF:n järjestämässä kilpailussa Suomen ilmastopääkaupungiksi vuosina 2014 ja 2016. Lappeenrannan kaupunki käyttää brändinään Suomen ilmastopääkaupunkia. Brändi tarvitsee tuekseen suunnitelmallista ilmastotyötä sekä myös tekoja asian etenemiseksi. Myös kaupunkien välinen kilpailu edellyttää aktiivista ilmastotyötä.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt ilmasto-ohjelman vuosille 2021–2030 tavoitteellisenä ohjelmana siten, että Lappeenrannan kaupungin päätavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2030. Hiilineutraalisuus tarkoittaa, että alueen päästöt ja nielut sekä kompensatiot ovat tasapainossa. Ohjelman toteutumista seurataan vuosittain ilmastovahti-verkkosivuston kautta ja seuranta kytketään kaupunkistrategiaan.

Kaupunki on jo tehnyt paljon kasvihuonekaasujen vähentämiseksi. Lisäksi kaukolämmön tuotanto tapahtuu kestävästi ja biopohjaisesti Kaukaan Voima Oy:n toimesta. Tämä on ollut myös kaupungin kaikkien aikojen suurin investointi.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että luonnon monimuotoisuusohjelman laadinta on tehostettu. Vuoden 2020 aikana on valmisteltu Luonnon monimuotoisuus, LUMO-selvitystä, jossa esitellään yleiskuva Lappeenrannan luonnosta, arvokkaista alueista ja ekologisista verkostoista. Selvitys valmistuu kevään 2021 aikana. LUMO-ohjelma on selvityksen jatkotyö, joka laaditaan vuoden 2021 aikana. LUMO-ohjelmassa asetetaan tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit, joilla kaupunki edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja elpymistä. Ohjelma valmistellaan yhdessä eri toimialojen kesken.

Kunnan toimialoilla tehdään päivittäin päätöksiä, joilla on suoria tai epäsuoria vaikutuksia ilmastopäästöihin sekä luonnon ja ympäristön tilaan. Muuttuva ilmasto asettaa lisähaasteita monille kunnan vastuulla oleville arkeisille palvelutoiminnoille ja rakenteille.

Kuntapäättäjät edistävät ilmastokestävää arkea yhdessä kuntalaisten ja yritysten kanssa. Kunnan konkreettiset asumisen, liikkumisen ja palvelujen ratkaisut parhaimmillaan lisäävät ihmisten hyvinvointia ja luovat siten pohjan sosiaalisesti hyväksyttävälle ilmastopolitiikalle.

Tarkastuslautakunnalle syntyi positiivinen kuva kaupungin ympäristötoimijoista ja Greenreality-toiminnasta. Pienellä henkilömäärällä tehdään paljon työtä. Edelläkävijyys ilmastoasioissa vahvistaa kaupungin imagoa. Lappeenrannan profiili ympäristömyönteisenä kaupunkina on vahvistunut.

Kuva: Marian aukio ja Green Leaf -voittajaviirit

6. Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain mukaan valtuusto asettaa talousarviossa ja -suunnitelmassa myös kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tarkastuslautakunnan painopisteinä konserniyhtiöistä oli Lappeenrannan Asuntopalvelu Oy -konserni, Saimaan Tukipalvelut Oy ja Lappeenrannan Toimitilat oy -konserni.

Lappeenrannan Asuntopalvelu Oy -konsernin tavoitteena oli, että yhtiön tarjoamien vuokra-asuntojen keski- vuokran tulee olla vähintään 15 % alle kaupungin vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keski- vuokran. Yhtiölle asetettu tavoite toteutui.

Yhtiön toiminta on stabiilia ja liikevaihto muuttuu vuosittain lähinnä vuokrien tai asuntojen tyhjäkäynnin muutosten verran. Tilikauden tulos oli 1,7 milj. euroa. Yhtiö ei jaa tuottoja omistajalleen. Asuntojen taloudellinen käyttöaste oli keskimäärin 94,2 %. Vuonna 2020 valmistui kolme uutta kerrostaloa, joihin valmistui 107 uutta asuntoa. Lisäksi purettiin yksi talo ja sen tilalle alettiin rakentamaan uutta kerrostaloa. Yhtiön pitkäaikaiset luotot ovat laskussa. Yhtiön haasteena on käyttöasteen pitäminen korkeana, etenkin isojen asuntojen ja kaupungin reuna-alueilla sijaitsevien talojen osalta. Kysyntää on edelleen eniten pienistä keskustan asunnoista. Investoinnit toteutettiin pitkäaikaisilla valtion takaamalla korkotukilainoilla. Toiminnan merkittävimmät riskit ovat erityis- asumisen yksiköiden tulevaisuus, lainojen korkojen äkillinen nousu ja vuokra-asuntojen kysynnän lasku.

Lappeenrannan Energia Oy -konsernin tavoite oli maksaa kaupungille osinkoa noin 3,6 milj. euroa ja lainan korkoa noin 7,6 milj. euroa. Toteutunut tuotto vuonna 2020 oli tavoitteen mukainen, 11,2 miljoonaa euroa.

Toteutunut investointitaso oli 30,2 milj. euroa, joka ylitti budjetoidun tason noin 14 %. Vuosien 2021-2023 osalta Lappeenrannan Energia -konsernissa on näköpiirissä kaksi merkittävää investointikokonaisuutta. Jäteve- denpuhdistamoinvestoinnin suuruudeksi on arvioitu 70-100 milj. euroa, mutta sen kustannusten toteutuminen suunnitelmakaudella 2021-2023 on tilinpäätöksen mukaan epätodennäköistä. Tämän lisäksi yhtiö suunnittelee hiilineutraaliin lämmöntuotantoon siirtymistä vuoteen 2026 mennessä. Tämän investoinnin suuruusluokka tar- kentuu vielä. Hallitun riskipolitiikan ja nopean reagoinnin avulla sähkömarkkinamuutosten taloudelliset vaiku- tukset Energian omalle sähköntuotannolle pidetään hyväksyttävissä rajoissa. Suurhäiriöihin kaukolämmön, säh- kön ja veden toimituksessa on varauduttu erilaisin varajärjestelmin ja niiden käyttöä harjoitellaan säännöllisesti.

Lappeenrannan Toimitilat Oy -konsernille asetettiin talousarviossa enemmän tavoitteita kuin muille konserni- yhtiöille. Tavoitteita olivat:

- kaupungin palvelutuotannossa olevien tilojen neliömäärä on 90 % vuoden 2018 tasosta vuoteen 2021 mennessä ja 85 % vuoteen 2023 mennessä
- Tilakeskukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen
- prosessien kehittäminen; tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuurin uudistaminen
- uusien yritysten ja liiketoimintojen hankkiminen Mustolan satama-alueelle
- pienvenesatamien palvelun laadun ja turvallisuuden parantaminen, yhden sataman peruskorjaus ja sa- neeraus vuosittain
- toimiva, luotettava sekä asiakkaiden ja viranomaisten vaatimuksia vastaava laivakalusto ja vuokrasopi- mukset
- olemassa olevan pysäköintikapasiteetin käytön tehostaminen ja erityisesti lyhytaikapysäköinnin käyt- töasteen kohottaminen pysäköintitaloissa.

Toimitilat Oy:n tavoitteista toteutui vain osa. Korona vaikutti yhtiön toimintaan. Palvelutuotannossa olevien tilojen neliömäärätavoitteessa ei vielä olla. Joutsenon uusi koulu ja Kesämäenrinteen koulu valmistuvat käyt- töön otettavaksi syksyllä 2021 ja Lauritsalan koulu vuoden 2022 alussa. Vasta uusien kohteiden käyttöönoton myötä käytössä olevien neliöiden määrä pienenee, joten vuoden 2021 alkuun mennessä ei sen vuoksi olla päästy asetettuun tavoitteeseen. Tietojärjestelmien kilpailuttamista jatketaan samoin kuin lyhytaikaisen pysä- köinnin tavoitetta vielä joudutaan edistämään. Toteutumista on tarkasteltu lähemmin tilinpäätöksessä 2020.

Lappeenrannan Laivat Oy:n toiminta lakkasi tilikaudella itsenäisenä yhtiönä. Lappeen Rakennuttaja Oy:n toiminnat yhdistettiin Lappeenrannan Toimitilat Oy:n toimintoihin vuodenvaihteessa 2019/2020.

Yhtiön tulevaisuuden riski on sote-uudistuksen mahdollisesti tuomat vaikutukset tilakysymyksiin. Lappeenrannassa on vuokrattavista tiloista ylitarjontaa mm siksi., että Venäjän ostosmatkailu on lähes pysähtynyt. Vuokria alennetaan, mistä aiheutuu vähennystä tuottoihin. Yhtiö on raportoinut riskeistään kattavasti tilinpäätöksessä.

Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy:n tavoitteet yhtiölle olivat seuraavat:

- Yhtiö huolehtii maksujen pitämisestä muihin maakuntakeskuksiin nähden kilpailukykyisellä tasolla. Keskitetyllä kilpailutuksella hillitään kuntalaisten jätehuoltokustannusten nousua.
- Strategian mukaisesti tehostetaan hyötyjätteiden materiaali kierrätystä ja vähennetään jätteen loppusijoitusta. Biokaasulaitosinvestointi mahdollistaa paikallisen orgaanisen metaanin tuotannon, jonka käyttö vähentää merkittävästi liikenteen CO₂-päästöjä ja toteuttaa Lappeenrannan kaupungin omia ympäristötavoitteita.
- Kierrätyskelvottomat jätteet toimitetaan energiahyötykäyttöön. Yhteistyössä LUT:n kanssa pyritään löytämään paikallinen ratkaisu jätemateriaalien hyötykäyttöön.

Tilinpäätöksen mukaan yhtiö toimii resurssiviisaasti ja siirtyy mahdollisuuksien mukaan kiertotalouteen, on aktiivinen yhteistyökumppani yrityksille jätteisiin ja materiaalitehokkuuteen liittyvän liiketoiminnan kehittämisessä. Yhtiö vähentää edelleen jätehuollon hiilijalanjälkeä samalla edistämällä kierrätystä ja materiaalihyötykäyttöä sekä käsittelee jätteet kustannustehokkaasti. Yhtiö tuottaa paikallisista raaka-aineista orgaanista metaania, jolla voidaan korvata liikenteen ja energiatuotannon fossiilisia polttoaineita. **Tilinpäätöksessä ei ole raportoitu, ovatko maksut kilpailukykyisellä tasolla. Raportoitu ei ole myöskään sitä, onko LUT:n kanssa tehty yhteistyötä.** Muilta osin voidaan todeta, että yhtiö on toiminut omistajan toiveiden mukaisesti.

Saimaan Tukipalvelut Oy:n tavoitteena oli tuottaa omistajien tarvitsemat tukipalvelut taloudellisesti ja laadukkaasti sekä pitää yhtiön kaikki toimialat kannattavina ja pitää yhtiön oma pääoma riittävällä tasolla. Tilinpäätöksen mukaan taloudelliset tavoitteet toteutuivat budjetin mukaisesti. Yhtiön omistajien toiminnoissa vuoden aikana toteutuneet muutokset voitiin huomioida hyvin palvelutuotannossa. Tarkastuslautakunta pitää vuositaavoitetta sen luontoisena, että sen tulee toteutua ilman, että se asetetaan vuositavoitteeksi. Yhtiön tarkoituksena ei ensisijaisesti ole jakaa tuottoja omistajilleen.

Tukipalveluissa sopeutettiin toimintaa koronan vuoksi. Sopeutukset vaativat mm. henkilöstölomautuksia sekä henkilöstöravintoloiden alasajoa koronan romahduttaessa ravintoloiden asiakasmäärät. Lisäksi kuntalaskutuksia vähennettiin yhteensä 1 000 000 euroa. Liikevoitto vuodelta 2020 oli 290 tuhatta euroa.

Lappeenrannan Teatterikiinteistö Oy:n tavoite oli toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisten tilojen tarjoaminen kaupunginteatterin käyttöön. Tavoitteen kerrotaan toteutuneen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vuositavoite on velvoittava ilman, että se kirjataan tavoitteeksi talousarvioon. Tilat ovat uudehkot, joten yhtiön liiketoimintariski on pienehkö. Yhtiön lainamäärä on merkittävä, sen korkoriskeihin on varauduttu pääasiassa vaihtuvakorkoisin lainoin.

KOy Seniori Saimaan vuositavoite oli Tiurun entisen sairaalan alueen kehittäminen. Tavoite oli sama kuin edellisvuonna. Yhtiö on perustettu omistamaan ja kehittämään Tiurun entisen sairaalan aluetta sillä olevine rakennuksineen. Yhtiö ei ole edelleenkään kyennyt löytämään ostajaa omistamalleen kiinteistölle ja tästä syystä yhtiö on hakenut kohteen asemakaavan muuttamista muun muassa niin, että rakennuksen suojelumerkintä poistettaisiin. Tilikauden tulos oli 7 tuhatta euroa voitollinen. Mikäli uutta omistajaa kiinteistölle ei löydetä, muodostuu tulos tappiolliseksi vuosina 2021–2023. **Tarkastuslautakunta kysyy omistajaohjaukselta, olisiko yhtiön olemassaolon tarkoituksenmukaisuutta aiheellista pohtia uudelleen?**

Wirma Lappeenranta Oy:llä ei ollut sitovia tavoitteita. Yhtiön tehtävä on suorittaa kaupungille omistajaohjauksen kautta annetut tehtävät. Elinvoiman toimiala on keskeinen omistajan yhteistyötoimija Wirman kanssa. Yhtiön tulos oli 47,6 tuhatta euroa.

Saimaan lentoasema säätiö sr -konsernin tavoitteena oli 150 000 matkustajaa (saapuvat ja lähtevät yhteensä) Lappeenrannan lentokentällä vuonna 2020. Tavoitetta ei saavutettu. Koronapandemia ja siihen liittyvät matkustusrajoitukset vaikuttivat matkustajamääriin. Vuoden 2020 kansainvälisten reittilentojen matkustajamäärä jäi 21 890 matkustajaan.

Saimaan lentoasemasäätiön säädepääomaa korotettiin 0,4 miljoonalla eurolla lentoasematoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Saimaan lentoasema säätiöltä on tilikaudella ostettu 327 442 euron arvosta lentoliikenteen markkinointipalvelua kaupungin talousarvion puitteissa. Saimaan lentoasema säätiö sr -konsernin tilikauden tulos oli 612 000 euroa tappiollinen.

Lappeenrannan Lentoasema Oy:n reittivalikoimalla pyritään tukemaan Saimaan alueen saavutettavuutta ja siten matkailun kasvua ja elinvoimaa. Keskieurooppalaisten matkustajien oletetaan koronan jälkeen suosivan yhä enemmän rauhallisia ja turvallisia kohteita kuten Suomi ja Saimaan alue. On arvioitu, että lähivuosina on mahdollisuus palata lentoliikenteen kasvu-uralle erityisesti vapaa-ajan matkustamisessa, mikä osaltaan luo edellytyksiä Saimaan alueen matkailutulon nopealle ja merkittävälle kasvulle. Lappeenrannan Lentoasema Oy:n Matkailijatutkimuksen 2019 mukaan lentomatkailu tuotti alueelle vuonna 2019 2,2 milj. euroa ja sen kokonaisvaikutus oli 3,8 milj. euroa. Ko. vuonna lentomatkustajia oli 83 110 henkilöä. Nykytiedoilla Lappeenranta-lennoilla on talvesta 2021 alkaen tarjolla 3 600 matkustajapaikkaa/viikko. Lentoasematoiminnan vaikuttavuutta kuten matkailutuloa tulee mitata riittävän läpinäkyvästi ja kustannustehokkaasti, jotta päättäjät ja muut sidosryhmät voivat arvioida toiminnan tarpeellisuutta. Lentoasematoiminta voi toistaiseksi säilyä vain kaupungin tuen kautta. Toiminnan rahoitus pohjaa tulisi saada laajennettua, matkailuverkoston toimintaa samalla tiivistettyä ja tehostettua sekä kytkettyä osaksi lentokentän liiketoimintamallia.

Lentoliikenteelle on järkevää antaa mahdollisuus palata kasvu-uralle. **Kaupungin johdon ja päättäjien tulisi kuitenkin seuraavan valtuustokauden kuluessa arvioida, onko Saimaan alueen kansainvälisen saavutettavuuden varmistaminen ja siten lentoaseman toiminta seurattavien tavoitteiden ja mittarien perusteella tarpeellista nykyisessä muodossaan ja missä määrin kaupunki voi tukea säätiö -konsernia ja mihin asti.** Arvioinnin tulee olla kriittistä myös sikäli, että reilun parin tunnin junayhteyden päässä on kaksi kansainvälistä lentokenttää.

Meidän IT ja talous Oy -kaupungin osakkuusyhtiö aloitti toimintansa vuoden 2019 alusta. Valtuusto ei asettanut yhtiölle sitovia tavoitteita. Yhtiö teki voitollisen tuloksen, tulos oli 12 000 euroa.

Johtopäätökset ja suositukset

Koronapandemia on vaikuttanut myös konsernin toimintaan negatiivisesti, eivätkä kaikki tavoitteet ole yhtiössä toteutuneet. Konsernirakenteessa on myös tapahtunut muutoksia, joten vuonna 2017 voimaan tulleen konserniohjeen tarkastelu voi olla aiheellista.

Tavoitteissa on paikoin mukana toiminnan perusolettamuksia vastaavia tavoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi Saimaan Tukipalvelut Oy:n tavoite *"tuottaa omistajien tarvitsemat tukipalvelut taloudellisesti ja laadukkaasti sekä pitää yhtiön kaikki toimialat kannattavina ja pitää yhtiön oma pääoma riittävällä tasolla"* sekä Lappeenrannan Teatterikiinteistö Oy:n tavoite *"tuottaa toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoitukseenmukaisten tilojen tarjoaminen kaupunginteatterin käyttöön"*. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan omistajaohjauksen tulisi pohtia sellaisia tavoitteita, jotka eivät ole yhtiölle itsestäänselvyksiä.

Lappeenrannan Energia -konsernissa on tulossa mittavat investoinnit jatkossa. Tarkastuslautakunta kysyy omistajaohjaukselta, kuinka paljon nämä merkittävät investoinnit tulevat kasvattamaan konsernin velkoja pidemmällä aikavälillä? Konsernissa on nyt jo velkaa noin 7 000 euroa asukasta kohden.

7. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Toimintakertomuksen sisäisen valvonnan selonteossa on esitetty kaupunginhallituksen arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallitus on todennut arvionsa, että kaupungin toiminnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja asianmukaisuudesta. Selonteon mukaan kaupungin sisäisen valvonnan todettiin olevan pääosin hyvällä tasolla, eikä merkittäviä sisäisen valvonnan tai riskienhallinnan puutteita ole todettu.

Toimialojen selonteissa esitetyt keskeiset kehittämiskohteet koskivat mm. konsernipalvelujen johtoryhmätyöskentelyn kehittämistä, sote-maakuntauudistusta ja siihen liittyviä taloudellisia haasteita, koronapandemian pitkittymisen ja jälkihoidon kustannuksia ja palvelutarpeen kasvua, kaupungin toimialojen ja sote-palvelujen yhdyspinnan kuvaamista ja toimintamalleista sopimista tulevaa sote-maakuntauudistusta varten, keskeisten prosessien kuvaamisen jatkamista/päivittämistä, Office 365-työkalujen ja M-Files-ohjelman hyödyntämistä sekä valtakunnallisen valvontarekisterin toteuttamista (E-K pelastuslautakunta).

Toimintakertomuksessa on raportoitu myös riskeistä ja epävarmuustekijöistä, joista merkittävimäksi nostettiin taloudellinen kehitys ja työllisyystilanne. Talouden epävarmuustekijöihin vaikuttaa Lappeenrannassa merkittävästi myös Venäjän tilanne. Koronan vaikutukset työllisyyteen ja venäläisten tuomiin matkailutuloihin realisoituivat poikkeuksellisella tavalla. Epävarmuus pandemian todellisista vaikutuksista ja talouskehityksen palautumisen aikajänteestä on edelleen suuri.

Kaupungin raskas investointiohjelma tulee kasvattamaan kaupunkikonsernin lainakantaa. Investointipaine yhdistettynä mahdollisen väestökehityksen aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin, sisältää talouden tasapainon kannalta erittäin suuren riskin. Talouden riskeihin on pyritty varautumaan pitkäjänteisellä taloussuunnittelulla.

Merkittäväksi riskiksi nostettiin myös valmistelussa oleva sote- ja maakuntauudistus, joka muuttaa toteutuessaan merkittävästi kuntien vero- ja valtionosuusrahoitusta. Sote- ja maakuntauudistus voi toteutuessaan aiheuttaa erittäin suuren kiinteistöriskin toimitiloista, jotka kaupunki on vuokrannut Eksotelle. Uudistus tulee muuttamaan sote-kiinteistöjen vuokrausjärjestelyitä, joiden vaikutuksia on vaikea arvioida.

Pandemian vaikutukset heijastuivat tietohallinnon sekä Meidän IT ja Talous Oy:n (Meita Oy) toimintaan digipalveluiden merkittävän kysynnän vuoksi. Kaupunkiorganisaatio kokonaisuudessaan siirtyi Microsoft 365 -palveluiden piiriin. Pandemian sekä muutoksen aiheuttamat riskit ovat näkyneet Meita Oy:n toiminnassa. Muun muassa laitetoimituksissa ja palvelupisteen vasteajoissa on ollut merkittäviä viiveitä.

Vuonna 2020 toteutuneet merkittävät riskit olivat Eksoten palkkaharmonisoinnin sovintoesityksen realisoituminen sekä koronapandemian taloudelliset vaikutukset. Sovintoesityksen realisoituminen tarkoitti takautuvien palkkasaatavien osalta sivukuluineen ja viivästyskorkoineen noin 30 milj. euron maksusaatavia, josta Lappeenrannan kaupungin osuus on noin 16 milj. euroa. Tämän lisäksi Eksote on arvioinut henkilöstökulujen lisäykseksi vuositasolla 8 milj. euroa, josta Lappeenrannan kaupungin osuus on noin 4,3 milj. euroa. Eksoten hallitus on tehnyt kuntien omistajaohjauksen mukaisesti tutkintapyyntöä poliisille palkkaharmonisointia koskevassa asiassa.

Kaupunginhallitus on 28.9.2020 hyväksynyt sovintoesityksen Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen varallaoloajan palkkakiistassa, jossa kaupungin osuus maksettavasta korvaussummasta oli 1,1 miljoonaa euroa.

Kaupunki on ottanut käyttöön työturvallisuus- ja riskienhallintaohjelmistoksi Toymelab Oy:n tuotteen. Tavoitteena on turvallisuuskulttuurin ja työturvallisuuden edistäminen kaikissa Lappeenrannan kaupungin työyksiköissä.

Sopimustenhallinnassa on todettu edellisten vuosien arvioinneissa olleen puutteita. Tarkastuslautakunta on seurannut sopimushallinnan kehittymistä. M-Filesin sähköinen sopimustenhallintajärjestelmä on otettu käyttöön jo vuonna 2018, mutta sopimusrekisteri ei ole kaikilta osin vielä ajantasainen. Sopimushallintaa kehitetään edelleen konsernipalveluissa osana M-Filesin käyttöönottohanketta.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt kaupunkikonsernille sopimushallinnan ohjeen. Sen tavoitteena on selkiinnyttää ja yhtenäistää sopimushallintakäytäntöjä sekä helpottaa henkilöstön työskentelyä sopimusten kanssa. Kaupunkikonsernin henkilöstöltä edellytetään yhä enemmän sopimusesaamista. Koulutusta oli tarkoitus järjestää vuoden 2020 aikana, mutta koronapandemian vuoksi koulutusta järjestetään myöhemmin.

Johtopäätökset ja suositukset

Kaupungissa on kehitetty ja kehitetään kokonaisvaltaisen riskienhallinnan menettelytapoja ja jalkauttamista osaksi talousarvio-, tilinpäätös- ja strategiaprosessia. Tarkastuslautakunta pitää kehitystä hyvänä asiana. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta tukevat kaupunkikonsernin strategisten tavoitteiden toteutumista.

Kaupungissa päätettiin, että vuoden 2020 aikana käynnistetään kokonaisvaltaisen riskikartoituksen laajempi päivitys. Samassa yhteydessä päivitetään myös vuonna 2013 hyväksytty riskienhallintaohjelma. Koronapandemian takia päivitystyötä jatketaan vuoden 2021 aikana.

Tarkastuslautakunta toteaa, että konsernihallinnon tiimirakenteen tiivistäminen vuodesta 2014 vuoteen 2021 on kohdistunut konsernihallinnon ydinpalvelujen toimintoihin, jotka muodostavat kolme neljäsosaa konsernipalveluiden toiminnoista. Ydinpalvelujen hoitamiseen käytettävissä oleva henkilöstöresurssi on konsernihallinnossa liian vähäinen ja avainhenkilöriski on merkittävä. Toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja sen muutokset työllistävät paljon (kunnilla on yli 700 lakisääteistä tehtävää).

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen, että konsernin sopimustenhallinnan merkitys on organisaatiossa tiedostettu ja kaupunkikonsernin sopimushallinnan ohje on valmistunut. Toimialojen ja konsernin yhtiöiden prosessien tarkastelu ja kehittäminen juridisesta näkökulmasta on tärkeää ja olennainen on sopimusprosessi, jonka terävöittämisellä saataisiin hyötyjä. Tehokas sopimusmuotoilu ja sopimustenhallinta on koko organisaation etu. Hankintoja koskeva kaupunkikonsernin ohjeistus päivitetään vuoden 2021 aikana.

Sopimusesaaminen on yksi kaupunkikonsernin riskienhallinnassa huomioitava asia, joten tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että sopimusesaamisen varmistamiseksi kaupunkikonsernin henkilöstölle järjestetään koulutusta. Myös riskienhallinnan koulutusta tulee järjestää riittävässä laajuudessa. Riskien havainnointi on jokaisen työntekijän, esimiesten ja johdon tehtävä.

8. Konsernivalvonta

Valtuuston tehtävänä on kuntalain 14 §:n mukaan päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa on kuntalain 37 §:n mukaan otettava huomioon omistajapolitiikka. Kuntalain 48 §:n mukaan kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja muut hallintosäännössä määrättyt viranomaiset. Hallintosäännössä on määrättävä konsernijohdon tehtävistä ja toimivallan jaosta. Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä. Konsernijohdon velvollisuutena on ohjata konserniyhteisöjä sekä valvoa niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä.

Konserniohjaus jaetaan omistajaohjaukseen ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamiseen. *Omistajaohjaus* tarkoittaa toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön tai muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Keskeistä omistajaohjauksessa on se, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Tässä lakisäätteisillä kuntalain 47 §:n mukaisilla konserniohjeilla on keskeinen merkitys. Kuntayhtymät kuuluvat myös omistajaohjauksen piiriin.

Konsernivalvonnalla tarkoitetaan konsernijohdon vastuulla olevaa tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Konsernivalvonnassa tulisi erityisesti seurata valtuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden toteutumista. Konsernivalvonnassa seurataan myös konserniohjeen noudattamista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallintajärjestelmien toimivuutta.

Kunnan *omistajapolitiikka* on kunnan johtamisen väline. Valtuusto päättää kunnan omistajapoliittisista linjauksista osana kuntastrategiaa. Omistajapolitiikka muun muassa määrittelee missä tehtävissä ja toiminnoissa kunta on mukana omistajana ja sijoittajana. Omistajapolitiikassa otetaan kantaa eri yhteisöjen omistuksen tarkoitukseen sekä linjataan omistamisen tulevaisuutta.

Toimintakertomuksessa on esitetty kaupunginhallituksen arvio ja selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä. Kaupunginhallitus on todennut arvionaan, että konserniyhteisöjen sisäisessä valvonnassa ei ole ollut merkittäviä puutteita ja valvonta on toiminut nykyisellään riittävästi. Toimintaa kuitenkin kehitetään myös yhteisökohtaisten tarpeiden mukaan kuten tietojärjestelmähankeilla ja dokumentoinnilla. Kokonaisarviona konserniyhteisöjen sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla. Kaupunginhallituksen selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä perustuu konsernin tytäryhtiöiden antamiin tietoihin sekä sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen arviointi- ja tarkastustietoihin.

Toimivalta ja vastuunjako konserniohjauksessa perustuu erityisesti hallintosääntöön. Myös kaupunginvaltuuston 16.10.2017 hyväksymällä konserniohjeella ja muilla johdon antamilla toimintaohjeilla on merkittävä ohjausvaikutus.

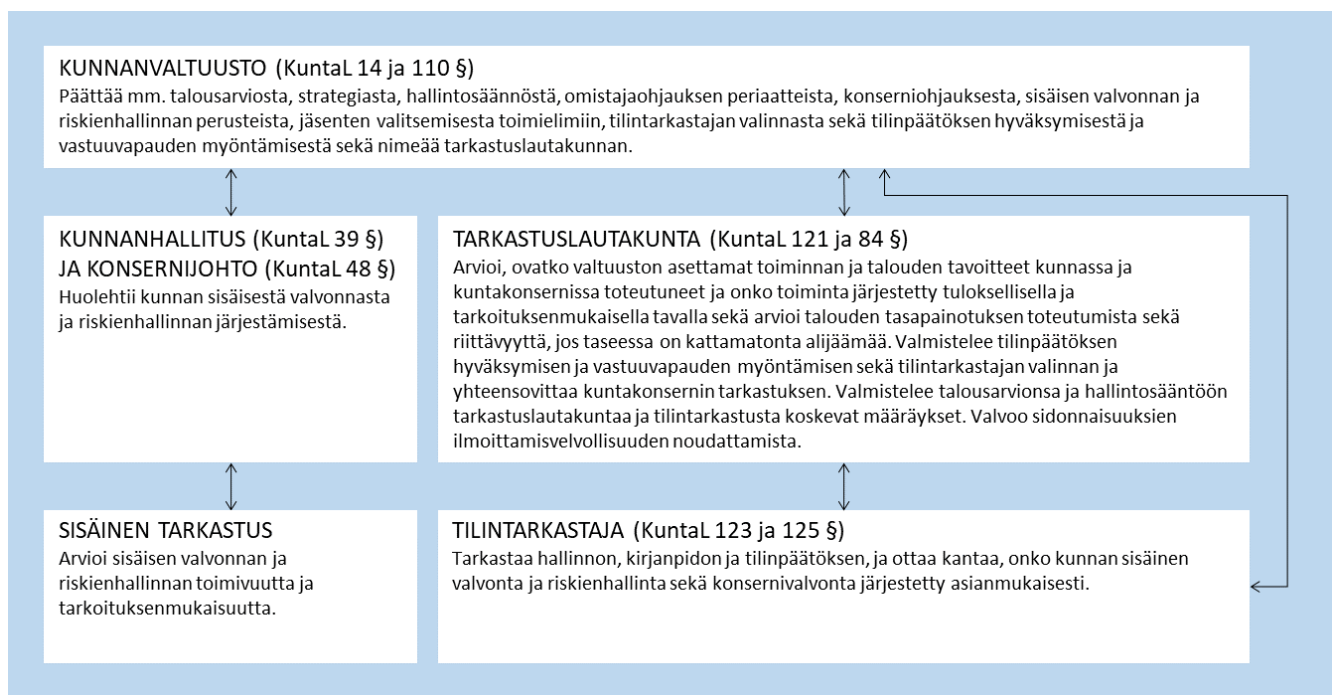
Johtopäätökset ja suositukset

Tarkastuslautakunta toteaa, että omistajaohjauksessa ja konserniohjauksessa käytetään merkittävää ohjausvaltaa ja toteutetaan valvontavastuuta, jolla on myös merkittäviä vaikutuksia kaupungin talouteen.

Konsernivalvonnan selonteossa on siitä annettujen ohjeiden mukaisesti käsitelty konsernivalvonnan eri kohdealueita ja selonteko on tarkastuslautakunnan mielestä riittävän kattava. Selonteon mukaan konserniyhteisöjen sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lappeenrannan kaupungilla ei ole vahvistettuja omistajapolitiittisia periaatteita, joten kaupungin tulisi laatia omistajapolitiittiset periaatteet, joissa määritellään omistuspohjan tarkoituksenmukaisuus ja yhteisöjen kehittäminen. Tämä veloitetaan myös kuntalaisia.

Konserniohjeet ovat vuodelta 2017. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että niiden ajantasaisuus varmistetaan konsernin tilanteen ja ohjaustarpeiden muuttuessa.

Kuva: Kunnan tarkastus ja arviointi

9. Henkilöstö

Henkilöstön työhyvinvointia seurataan säännöllisesti työhyvinvointikyselyillä, joiden tuloksissa ei ole ollut merkittäviä muutoksia. **Strategiakauden peilattuna henkilöstön työtyytyväisyydessä ei ole juurikaan tapahtunut positiivista kehitystä lähtötasoon verrattuna.** Lähtötason keskiarvo vuonna 2017 oli 3,69 ja toteuma vuoden 2020 alussa tehdyn työtyytyväisyyskyselyn osalta koskien vuotta 2019, oli 3,68. Vuoden 2021 alussa tehdyn työtyytyväisyyskyselyn, joka koskee vuotta 2020, keskiarvo on 3,66. Koronapandemian vaikutukset voivat heijastua vuoden 2021 työhyvinvointikyselyn tuloksissa, vaikka tulokset olivatkin keskimäärin melko hyvät.

Viimeisin vuotta 2020 koskeva työhyvinvointimittaus osoittaa, että henkilöstö tuntee tekevänsä tärkeää työtä. Ruumiillinen kuormitus on koettu sopivaksi. Työssä viihdytään hyvin ja työkyky on hyvällä tasolla. Esimiestyössä korostuu se, että lähiesimiehet luottavat alaistensa kykyyn tehdä työtään itsenäisesti. Töillä on selkeät tavoitteet. **Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on hienoa, että vaikeana koronavuonna, jolloin on tehty nopeitakin muutoksia työn sisältöihin, tavoitteet on edelleen olleet henkilöstölle selvät.** Lähiesimiestyö sai muutoinkin hyvät kokonaistulokset viimeisimmässä mittauksessa, ja jo aiemminkin.

Kunnan ylin johtaminen sekä muutosjohtaminen sen sijaan näyttelevät mittauksen mukaan toistuvasti henkilöstön silmissä heikointa osa-aluetta. Lappeenrannan kaupungin ylin viranhaltijajohto ei ole kovin aktiivisesti mukana työyhteisön kehittämisessä vastausten mukaan. Tarkastuslautakunnalla ei ole käytössään verrokkikuntien vastaavia mittareita, joten tiedossa ei ole, onko kunnissa henkilöstöllä vastaava näkemys yleisemminkin. Tärkeintä Lappeenrannan kannalta on kuitenkin se, että henkilöstö on keskimäärin tyytyväinen työnantajansa ja suosittelisi sitä tuttavilleen.

Strategiakaudella sairauspoissaolojen vähentymistä mittaava tavoite on laskenut lähtötilannetta heikommalle tasolle. Sairauspoissaolot ovat silti alhaisia verrattuna kunta-alaan yleensä. Tilinpäätöksen mukaan sairauspoissaolojen määrä laski edelliseen kertomusvuoteen nähden. Vuonna 2020 kertyi terveystilanteista sairauspoissaoloja keskimäärin 13,4 kalenteripäivää henkilöä kohden. Vuonna 2019 vastaava luku oli 14,0.

Henkilöstön lukumäärä laski tilikaudella seitsemällä, henkilöstöä oli 2 230. Todellisen työpanoksen kuvaamiseksi tehdään laskelma henkilötyövuosista. Henkilötyövuosien määrä oli kumulatiivisesti 2 071 henkilötyövuotta, eli 67 henkilötyövuotta edellisvuotta vähemmän. Alenema selittyy kevään 2020 lomautuksilla ja palkanmaksun keskeytyksillä. **Henkilöstökulut kuitenkin kasvoivat tilinpäätöksen liitetiedon mukaan yli miljoonalla eurolla. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan tämä henkilöstön määrän ja palkkojen kasvun ristiriita ja ylitys selittyy sillä, että kaupunginhallitus on 28.9.2020 hyväksynyt sovintoesityksen Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen varallaoloajan palkkakiistassa, jossa Lappeenrannan kaupungin osuus maksettavasta korvaussummasta oli yli miljoona euroa.**

10. Yhteenveto

Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaupunginhallitus antaa vastineensa arviointikertomuksessa esiin nostettuihin havaintoihin ja selvityksensä niiden vuoksi tehtäviin toimenpiteisiin 31.10.2021 mennessä. Arviointikertomuksessa on esitetty johtopäätöksiä, suosituksia ja kannanottoja, joista keskeisimmät kysymykset ovat tässä yhteenvedossa.

Imagotutkimuksen tulosten perusteella tarkastuslautakunta kysyy, millä toimenpiteillä eri imagotekijöitä on parannettavissa, jotta saadaan yritysten tyytyväisyys kunnan elinkeinopolitiikkaan ja yritysilmapiiriin kohenemaan vuoropuhelussa elinkeinoelämäjärjestöjen kanssa?

Strategian pää- ja erillis- ja kehittämisohjelmien mittareiden tuloksia ei kaikkien mittareiden osalta päivitetä vuosittain, vaan päivitys tehdään esimerkiksi joka toinen vuosi. Muun muassa päämittareihin kuuluva työssäkäyvien määrän kasvua kuvaava tieto päivittyy kerran vuodessa, mutta tilastokeskukselta saatava tieto on kolme vuotta jäljessä reaaliajasta. Jos mittareihin ei ole ollut saatavilla päivitettyä tietoa vuosittain, tai jos tietoa ei ole, niin tilinpäätöksen taulukoissa on käytetty edellisen vuoden tietoa. Tarkastuslautakunta kysyy, minkä vuoksi tilinpäätöksen toteumassa ei ole koottua tietoa siitä, milloin mittaus on tehty ja milloin mittauksesta ei ole ollut saatavilla? Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tämä tieto tulee näkyä tilinpäätöksen taulukoissa.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan valtuuston asettamia vuositavoitteiden toteumia on edelleen haasteellista arvioida. Tämä johtuu siitä, että vuositavoite, sen mittari ja toteumasta raportointi ei ole johdonmukainen jatkumo. Tarkastuslautakunta kysyy kaupunginhallitukselta, aikooko se, ja miten, jatkossa parantaa tavoiteasetannan valmistelua valtuuston päätettäväksi?

Tarkastuslautakunnan mielestä uusien työpaikkojen ja perustettujen yritysten määrän rinnalla tulisi esittää nettokehitys, eli osoittaa myös se, paljonko yrityksiä lopetti toimintansa ja mikä oli niiden vaikutus työllisten määrään?

Lappeenrannan Energia -konsernissa on tulossa mittavat investoinnit jatkossa. Tarkastuslautakunta kysyy omistajaohjaukselta, kuinka paljon nämä merkittävät investoinnit tulevat kasvattamaan konsernin velkoja pidemmällä aikavälillä? Konsernissa on nyt jo velkaa noin 7 000 euroa asukasta kohden.

KOy Seniori Saimaan vuositavoite oli Tiurun entisen sairaalan alueen kehittäminen. Tavoite oli sama kuin edellisvuonna. Yhtiö on perustettu omistamaan ja kehittämään Tiurun entisen sairaalan aluetta sillä olevine rakennuksineen. Yhtiö ei ole edelleenkään kyennyt löytämään ostajaa omistamalleen kiinteistölle ja tästä syystä yhtiö on hakenut kohteen asemakaavan muuttamista muun muassa niin, että rakennuksen suojelumerkintä poistettaisiin. Tilikauden tulos oli 7 tuhatta euroa voitollinen. Mikäli uutta omistajaa kiinteistölle ei löydetä, muodostuneen tulos tappiolliseksi vuosina 2021–2023. Tarkastuslautakunta kysyy omistajaohjaukselta, olisiko yhtiön olemassaolon tarkoituksenmukaisuutta aiheellista pohtia uudelleen?

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan lausuntoon ja esittää kaupunginvaltuustolle, että vuoden 2020 tilinpäätös hyväksytään ja että kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1.–31.12.2020.

Lappeenrannassa 11. toukokuuta 2021

LAPPEENRANNAN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tuula Lindh
puheenjohtaja

Antti Arminen
varapuheenjohtaja

Johanna Auranen

Teppo Herttuainen

Kirsti Lamminpää

Kullervo Lehtonen

Topi M. Riutta

Hannes Ruokokoski

Merja Virtanen